

מילי דמלכא

שיחות ומאמרים שזכינו לשמוע מאת
כ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל

מאמרי חנוכה [א]
שיחות הכנה

יו"ל ע"י
מכון שפה ברורה
שע"י חסידי קאסוב
פ' וישלח תשפ"ה לפ"ק

- אחים יקרים אחים לדעה -

הננו בזה בקריאה של חיבה לכל קוראינו ואנ"ש היקרים שיחי
שהיות ומלאכת הכתיבה, העריכה, וסידור הגליונות, שיהיו באופן נאה ויאה ומכובד עולים ממון הרבה,
וכדי להוציא את הגליון אנו צריכים את עזרת הציבור החפץ ורוצה בקיומו

אנו פנים לעזרת הציבור הושיטו ידכם והרימו את נדבת לבכם לתרום מתנה יפה ונכבדת

וההזדמנות נאותה לתרום לעילוי נשמת יקירכם אשר בוודאי תהא
לטובת נשמתם זכות הפצת דברי תורה האלו
וגם בעת שמחתכם תבוא הברכה לכם ולביתכם

והנצחתם תונצחו בתוך הקונטרסים לפרסם עושי מצוה

ובכן אלו הרוצים בהנצחה או החפצים לתרום עקב שמחה וכן מי ברצונם לתרום לעילוי נשמת

יפנו לר' מאיר גאדינגער הי"ו במס' 917-686-5892

או להתקשר ע"ד אימייל ל **toraskosov@gmail.com**

וזכות הגדול של זיכוי הרבים תעמוד לכם להתברך בכל מילי דמיטב

הז'ימוד בגליון דהלו

יהיה לעילוי נשמתו הטהורה של

כ"ק אבינו רועינו אדונינו מורינו ורבינו

מרן שרגא פייביש בן מרן אברהם יהושע העשיל זצוק"ל

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל

לשמוע דרשות, ושיעורים שונים מכ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל

וכן למודעות ומאורעות שונות בקרב קהילתנו הק'

יש להתקשר לקו "קול קאסוב"

במס' 917-686-5892 או במס' 718-682-2004 או במס' 1810-370-72-972

כל הזכויות שמורות

להערות והארות או לקבל הגליון מדי שבוע בשבוע ע"י e-mail

יש לפנות להמערכת

במס' 917-686-5892

או אל **toraskosov@gmail.com**

נערך ונסדר ע"י:

באור פניך יהלכון

עבודת הדלקת נר חנוכה בפנימיות והכנה לביאת המשיח

שיחת קודש הכנה לחנוכה - בביהמ"ד וויזניץ לאנדאן - א וישב תש"פ

ומחצה 'סקונדעס' ושורש הענין נשגב הוא כי שם הוי"ה ברוך הוא בד' אותיותיו יש בו תתר"פ צירופים באופן כתיבתם ונקודותיהם, ובכל רגע ורגע מתחדשת הנהגה חדשה לפי הצירוף המיוחד הנוהג באותה עת, ובנפש החיים (שער א' פרק ב') הרחיב הביאור וכתב "והוא יתברך שמו מקדשם בכל רגע כרצונו כאשר אומרים 'המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית' וכו', וזהו שנקרא יתברך שמו האלוקים בעל הכוחות כולם שכל כח פרטי הנמצא בכל העולמות הכל הוא יתברך שמו הבעל כח שלהם שמשפיע בהם הכח וגבורה בכל רגע ותלויים בידו תמיד לשנותם ולסדרו כרצונו יתברך".

הנה ענין חנוכה הוא "מוסיף והולך" והיינו שבכל שנה ושנה מוסיפים לשאול ולדרוש בענינו של יום ומעמיקים חקור בסודו וביסודו של חג, ונתבאר כבר כמה וכמה מהלכים בזה ונעמוד עתה על דבר חדש.

בכל שעה יש ס' דקות ותתר"פ חלקים ושורשו בהנהגת העולם

נקדים דבר פלא בסוד הנהגת העולם אשר שורשו בחכמי הקבלה הקדמונים^א הנה כל שעה מחולקת לששים דקות וכל דקה ודקה לח"י חלקים שהם תתר"פ חלקים לשעה (רמב"ם הל' קידוש החודש ו, ב) והן הן החלקים אשר מונים למולד החודש, וזהו נקרא 'רגע' שהוא לערך שלוש

א. ספר רזיאל המלאך ועי' פרדס רימונים שער כא פרק ב' שער הכוונות דרושי ר"ה ו', ספר התכונה למרחח"ו בהקדמה ופרק ג', כתבי הרמ"ע מפאנו יונת אלם כ"ז ותיקוני תשובה כו, של"ה הק' שער האותיות ה', וכהנה רבות בכל חכמי הסוד.

ב. ועיין כתבי הרמ"ע מפאנו מאמר תיקוני תשובה פרק כו שמבאר מהו 'רגע קטון' (שעיהו נד, ז) ומהו רגע גדול.

מילי דמלכא

מאבותינו אשר סיפרו לנו אודותם
 שתמיד היו בהתחדשות, בכל עת
 עסקו בתורה ובעבודה ולא פינו
 מזמנם לבטלה אפילו רגע אחד ממש,
 והיאך זכו לדרגה נשגבה זו, רק על
 ידי שידעו והשיגו באמת ובתמים
 אשר כל חלק בפני עצמו הוא זמן
 מיוחד אשר מאיר בו צירוף הוי"ה
 המיוחד לו עם עבודה מיוחדת, על כן
 חשו ולא התמהמהו לנצל ולמלא כל
 רגע בעבודת הבורא, כי הזמן קצר
 וברגע כמימרא כבר עבר זמנו ובא
 חלק חדש והוא כבר עת חדשה עם
 ענין ותפקיד אחר, עד כדי שלא
 הסיחו דעתם לרגע אחד וקיימו (תהילים
 טז, ח) "שיויתי ה' לנגדי תמיד"^ג,
 ונתקיים בהם מקרא שכתוב (דברים יא,
 כא) "למען ירבו ימיכם" כאשר ביאר
 בספרי הקודש שיש 'אריכות שנים'
 והוא כפשוטו לזכות לחיים ארוכים
 על האדמה, אבל יש בחינת 'אריכות
 ימים' והוא היות היום מלא כולו

'מבשרי אחזה' מגוף האדם ניכר
שיש חיות חדשה בכל רגע
ובזאת מבואר דבר פלא והפלא
 שמספר הנשימות שהאדם
 נושם הוא לפי ערך ח"י פעמים
 ב'מינוט' אחד וכן מעפעף בעינו ח"י
 פעמים בכל 'מינוט', והוא כי בכל
 הנהגה חדשה מקבל האדם חיות חדש,
 ככתוב (נחמיה ט, ו) "ואתה מחיה את
 כולם" - לשון הווה ממש, שבכל רגע
 ורגע הוא יתברך מהווה ומחיה כל
 יצור נברא בחיות והויה חדשה (עיין
 ספה"ק תניא שער היחוד והאמונה פרק ב')
 ולכן ניכר זאת בעין האדם ובנשמת
 אפו בכל חלק מחדש.

עובדי ה' האמיתיים ראו כל רגע כזמן בפני עצמו

דברים אלו היו נר לרגלם של חסידיו
 קמאי דורשי ה' ועוזו אשר
 ביקשו פניו בכל לבב, וכאשר שמענו

ג. וראה חידושי הרי"ם לערב יום כיפור, "אם לא עכשיו אימתי מתי יהיה העכשיו
 הנוכחי, העכשיו של הרגע שאנו מדברים הלא טרם היה מאז בריאת העולם ולא
 יהיה יותר, לפני היה עכשיו אחר, אחריו יהיה עכשיו אחר, וכל עכשיו והעבודה
 שלו כדאיתא בזוהר הקדוש (תיקו"ז סה.) "לבושין דלביש בצפרא לא לביש ברמשא",
 כל עכשיו ועבודת אחרת, וכך אמר דוד המלך עליו השלום (ק"ט, ט) 'חישבתי
 דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך' וכו' כי עכשיו אחד לא יתקן עכשיו אחר כי כל
 עכשיו מצומצם באור אחר".

ועיין עוד מש"כ בקדושת לוי (ליקוטים ד"ה וקוי ה') "שמעתי מכבוד אדמו"ר מוריני
 הרב דב בער המגיד זצ"ל נ"ע על פסוק (ישעיהו מ, לא הפטרת לך) "וקוי השם יחליפו
 כח" היינו שמחליפים את כוחם, כאדם שמחליף דבר על דבר, כן קוי ה' מחליפים
 את כוחם בעבודתם, בביטול במציאות לבורא ברוך הוא, ועל ידי זה נמשך להם
 מהבורא ברוך הוא השגת אלוקות בתורה ובמצוות".

באור פניך יהלכון

ג

העולם ועד סופו, כיון שנסתכל הקדוש ברוך הוא בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים עמד וגנזו מהן שנאמר (איוב לח, טו) 'וימנע מרשעים אורם', ולמי גנזו לצדיקים לעתיד לבוא שנאמר (משלי יג, ט) 'אור צדיקים ישמח'.¹ ופשטות הדברים מקופיא נראה אשר כהיום הזה אשר אנו עדיין בששת ימי הבנין דהאי עלמא אין בידינו מאומה מאותו אור הצפון והגנוז עד לעתיד לבוא אשר אז יזכו הצדיקים להנות לאורו, כאשר הגידו רז"ל (בראשית רבה יב, ו) "ועוד אינן חוזרים לתיקונן עד שיבוא בן פרץ וכו' שנאמר (ישעיה ל, כו) 'והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה כאור שבעת הימים ביום חבוש ה' את שבר עמו".

אמנם כד מעיינינן בזה אשכחן בזה פלאות, ראשית דבר איתא בדגל מחנה אפרים (בראשית ד"ה וירא)² "ושמעתי מאדוני אבי זקני [הבעל שם טוב] נשמתו עדן זללה"ה היכן גנזו האור ההוא, ואמר שהשם יתברך גנזו בתורה, ולכן משתמשים צדיקים בכל דור ודור באור ההוא, היינו על ידי התורה שיש בה אותו האור שיכולין להסתכל בו מסוף העולם ועד סופו, כמו שראו עיני ממש כמה מעשיות מה שכתב לדודי זקני המנוח רבי

מבואו ועד צאתו בתורה ויראה ובכל מלאכת עבודת הבורא אזי הימים עצמם המה ארוכים ומלאי טוב, ואם לאו אזי שנים ארוכות לימים ייחשבו. כאשר סיפר הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע בשם אביו הקדוש שבעליית נשמתו בלילה ראה מחזה נורא שהביאו לעולם העליון אדם זקן ושבע ימים וקראוהו שם ילד ואחריו הביאו אברך רך בשנים ויקראו לפניו זקן ויתמה וישאל הן עולם האמת הוא כאן ומדוע תלוצצו לומר כזאת, ויענהו ויאמרו לו כי אותו אדם צעיר פעל בשנותיו המועטות גדולות ונצורות ויום לשנה ייחשב לו אמנם האי קשישא כאשר מנו רק הזמנים אשר פעל בהם לא מצאו לו שנים מרובות והרי הוא כילד. ואותם יראי השם ההולכים בדרכיו נתברכו ימיהם וזכו לבוא בימים מלאי עבודה בכל רגע ורגע שבהם.

אור שנברא ביום ראשון נגנו, האם נסתלק לגמרי או לא

בתיב (בראשית א, ה) "וירא אלוקים את האור כי טוב וגו'", ודרשו רז"ל (חגיגה יב, וכן בבראשית רבה יב, ו) "אור שברא הקדוש ברוך הוא ביום ראשון אדם צופה בו מסוף

ד. וכן הוא בעוד רבות מדברי רבותינו הקדושים רועי החסידות, עיין עוד ב'כתר שם טוב' פד, יושר דברי אמת ג, מאור עיניים שמות ד"ה ותפתח ותראהו את הילד וגו', ועוד, אשר הרחיבו כל אחד לפי דרכו.

מילי דמלכא

ישראל אין חלק ונחלה באור זה, הלא דבר הוא.

בנרות של חנוכה מתגלה האור והוא אורו של משיח

עוד דבר חידוש איתא בכתבי הקודש (אמרי פנחס להרה"ק מקאריץ, בני יששכר מאמרי חדשי כסלו וטבת, ובעוד ספה"ק) "שבכל חנוכה בשעת הדלקת הנרות נתגלה האור הגנוז והוא אורו של מלך המשיח". ומקורו טהור ברוקח (סימן רכה) שכתב "תיקנו ל'ו נרות כנגד האור הראשון ששימש לאדם הראשון ל'ו שעות כמו שאמרו רז"ל בפסיקתא (פרק מו)", ויש להבין ולהשכיל באמיתו של דבר, מה הוא ענין הגניזה והגילוי והאם רואים ומרגישים אנחנו את האור המתגלה בנרות הללו שאנו מדליקים.

הנרות הללו המזה המשך למנורת בית המקדש

וננסה לעמוד על עומקו של דבר. אחד הטעמים שנקראו ימי

גרשון קוטיבור ז"ל לארץ הקדושה, איך שראה אותו בשבת בחוצה לארץ ומה זה עשה בחוצה לארץ, והשיב לו דודי זקני באגרת, שבאותה שבת עשה איזה גביר ברית מילה בתוך לארץ, ושלח אחריו להיות מוהל אצלו. וכהנה וכהנה אשר קצרה היריעה מהכיל אשר הסתכל ממש מסוף העולם ועד סופו, והכל היה על ידי אותו אור שנגנז בתורה"ה.

והאמת הוא שעוד בכריאת העולם נרמז כי אורה זו תורה ובתוכה טמונים אורות נפלאים כדאיתא (תיקוני זוהר פב.) "בראשית תמן תרי תמן אש ועלייהו אתמר (בראשית א, יד) 'ויאמר אלוקים יהי מאורות ברקיע השמים, מארת כתיב חסר ו' דא אורייתא דבכתב, מאי מארת דא אורייתא דבעל פה".

ויש כאן מקום עיון, הא מלבד צדיקים גמורים יש רבים וטובים העוסקים בדברי תורה ובאור הגנוז לא נגעו ולא פגעו, האם נאמר שאור הטמון בתורה הקדושה הוא לשרפי מעלה בלבד ולקהל עדת

ה. ומעוניין להביא מה שהעיד על עצמו הרה"ק מקאמרנא זי"ע (מגילת סתרים ה:): "ואחר שהתגברתי על הפיתויים הנ"ל, פתאום באמצע היום בלימוד גמרא יבמות לשם אל עולם לקשט השכינה בכל כוחי, נפל עלי אור גדול ונתמלא כל הבית אורה בהשראת השכינה, וזה לי הפעם הראשון שטעמתי מעט מאורו יתברך באמת בלי טעות וערבוב, בתענוג נפלא ואור ערב מאד מאד, לא יכילהו הרעיון". ומטו משמיה שסיפר כן אף על הבעל שם טוב בעצמו שהפעם הראשונה שזכה להתגלות אור הגנוז היה בשעה שעסק בלימודו במסכת יבמות.

באור פניך יהלכון

ה

מאיר ובא למען ידע כל פעול ויבין כל יצור שבכל רגע ורגע הבורא ברוך הוא מחיה ומקיים העולם מחדש ומלכותו בכל משלה.

אמנם כאשר חטא אדם הראשון חשכו כל העולמות כאמרם

(תנחומא מצורע ט, ועיין שבת לב. רד"ה הני נוטל) "היא כיבתה נרו של עולם" ועל אותה שעה נאמר (בראשית רבה יב, ו) "ואומר אך חושך ישופני" (תהילים קלט, יא), ומה המכוון בזה אשר מאז החטא אותו גילוי אלוקות נעדר והחושך וההסתר יכסה ארץ.

שמחה אלו בשם 'חנוכה' הוא משום חנוכת המזבח שהייתה בימים אלוי וכדאיתא במדרש (פסיקתא רבתי בהעלותך ו, א) דמלאכת המשכן נגמר בכ"ה בכסלו, אלא שהמתין הקדוש ברוך הוא בהקמה עד ניסן שנולד בו יצחק, ואמר הקדוש ברוך הוא עלי לשלם לכסלו ושילם לו חנוכת בית חשמונאי, וגם שם בימי אנטיוכוס טימאו ההיכל, ועשו חנוכת הבית בשמונה ימים אלו, ולזאת קוראים בחנוכה בפרשת הנשיאים אשר נשיא אחד ליום הקריבו את קרבנם לחנוכת המזבח.

במשכן חזר האור ונתרוממו נפשות ישראל לאין ערוך

בחמלת ובאהבת השם יתברך אותנו אמר לנו "עשו לי קיטון אחד ואדור ביניכם" הלא הוא המשכן אשר הוא המקום אשר בחר ה' להשכין שכינתו שם להתוודע ולהיגלות כי הוא מלך על כל הארץ "לית אתר פנוי מיניה" ובו נתגלה ונתברר תמיד כבוד שם מלכותו והיאך שהוא מחיה את כל בכל רגע ורגע,

בראשית הבריאה היה אור נשגב שגילה מלכותו יתברך

ועומק המכוון בזה כי עולם הזה הוא לשון העלם וכיסוי והנהגתו יתברך בהאי עלמא מאד נעלמה מעיני כל חי ואין ניכר לעיני בשר האיך שבכל רגע ורגע מתחדש כל מעשה בראשית, אמנם בראשונה כאשר ברא קודשא בריך הוא את האור "מהוד מעטה לבושו" (רש"י פסחים ב. ד"ה קריה רחמנא)¹ היה אור זה

ומן המפורסמות על מרנא החוזה מלובלין זי"ע אשר פקיע שמיא שהיו עיניו צופיות לכל מקום, שהיה דרכו כשהוצרך לגילוי לעיין איזה זמן בספר קודש ואז בקע כשחר אור הגנוז ונראה לו ככל חפצו.

1. מגילת תענית פרק ט', מרדכי הארוך פסחים תרה, אור זרוע הל' חנוכה סי' שכא.
2. ועיין בראשית רבה ג, ד "מלמד שנתעטף בה הקדוש ברוך הוא כשלמה והבהיק זיו הדרו מסוף העולם ועד סופו" ואחר כן אמרו שם "אלולי שדרשה רבי יצחק ברבים לא היה אפשר לאומרה".

מילי דמלכא

שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים, חלשה אז דעתו שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך שלך גדולה משלהם שאתה עומד ומיטיב את הנרות" והביאור שהובטח לאהרן שאותו אור גדול שהאיר בנפשות ישראל בעת חנוכת המשכן יאיר תמיד בעת שיעלה הוא האור במנורה.

ונבוא אל העין להשכיל במעלת אור מנורת המקדש, אמרו רז"ל (שבת כב:): "מחוץ לפרוכת העדות יערוך" (ויקרא כד, א) וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל מאי עדות אמר רב זו נר מערבי שנותן בה שמן כמידת חברותיה וממנה היה מדליק ובה היה מסיים", ולהאמור הדברים מבוארים היטב כי באור המנורה נתנוצץ אותו אור הגנוז אשר האיר וגילה כי יש מנהיג לבירה המקיים עולמו בכל רגע מחדש ועינו פקוחה בכל שעה להיטיב לבניו אהוביו וזאת העדות הגדולה אשר מעידים ישראל על קודשא בריך הוא אשר הוא יוצר ומקיים הכל והשם יתברך מעיד עליהם ומשרה שכינתו עליהם.

וכל הבא אל האוהל זכה לידע ולחוש זאת ועל ידי זה נתהפך לבבו ממש לטובה ונתקרב אל הבורא ברוך הוא באהבה ביראה ובדביקות, ונתעלה ונתרומם עד שנעשה ככריה חדשה ממש, וזאת נפעל בעת חנוכת המשכן בשמונת ימי המילואים אשר בהם הקריבו כל הנשיאים קרבנותיהם וביום השמיני ביקשו משה ואהרן על הדבר (תו"כ ריש פ' שמיני) ונתקבלה תפילתם לרצון וזכו לגילוי שכינה עצום ככתוב (ויקרא י, כג) "וירא כבוד ה' אל כל העם" וירדה אש מהשמים והיא מלבד שאכלה הקרבנות אף פעלה אורה גדולה דוגמת אור הגנוז ולכל איש ישראל היה חלק בזה, או אז נתרוממו נפשותם "וירונו" (ויקרא י, כד) וכתרגומו "ושבחו" מאחר שזכו להבין איך השגחת השם יתברך עלינו בכל עת והוא מחיה ומקיים את כל, נתנו ידידים שיר ושבחה על כל הטוב אשר גמלם".

במנורה האיר אור הגנוז ונתגלה בתמידות האמונה בהשגחה פרטית ואמרו רז"ל (רש"י ריש בהעלותך עפ"י תנחומא במדבר ה') "למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי

ח. וראה זה חידוש במלבי"ם (דברי הימים ב ז, א) שאותה אש שירדה בימי משה על המזבח היא אותה האש ממש שבערה על המזבח בימי שלמה, והן הן הדברים אשר הארות חנוכת המשכן המשיכו לדורות בבית הבחירה וכמובא לקמן שאותה אש היתה להם גם בבית המקדש השני'.

באור פניך יהלכון

ז

אהרן ובניו, רצוני לומר חשמונאי כהן גדול ובניו עיין שם באורך, ועל זאת נאמר לאהרן שלך לעולם קיימת.

בנס חנוכה היו שוב כל הארות חנוכת יום השמיני אשר נטל עשר עטרות

כי הנה בימים ההם יונים נקבצו עלי אשר המה היו חכמים להרע וביטלו עבודת המקדש וכל מגמתם היתה להסתיר לישראל ולבטל מהם הארת אור הגנוז זה, כאשר אמרו (בראשית רבה ב, ד וכע"ז שם מד, יז) 'חושך, זו גלות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזרותיהן שהייתה אומרת להם כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל, ולכן נתאמצו ביותר לבטל עבודת המנורה כדאיתא בב"ח (טוא"ח ס" עת"ר) "כדתניא כברייתא (אוצר המדרשים ד"ה דור) ועוד א"ל מצוה אחת יש בידן אם אתם מבטלין אותן מידם כבר הם אבודין ואיזה זה הדלקת מנורה שכתב בה (שמות כז, כ) 'להעלות נר תמיד' כל זמן שמדליקין אותן תמיד הם עומדין כו' עמדו וטמאו כל השמנים וכשחזרו בתשובה למסור נפשם על העבודה הושיעם ה' על ידי כהנים עובדי העבודה בבית ה', ע"כ נעשה הנס גם

והנה הרמב"ם חידש ב"ד החזקה דיילה (תמידים ומוספים ג, יב) שהמנורה הייתה דולקת תמיד יומם ולילה, וגם לכל הראשונים החולקים וסבירא להו שרק בערב היתה מצות הדלקה^ט ברם הנר המערבי לכולי עלמא דלק כל הזמן והענין הוא שאור נשגב זה היה משמש בקביעות במשכן ואחר כן בבית עולמים והשפיע לכל הבאים.

שלך לעולם קיימת - בנרות חנוכה

עוד מעלה יתירה ונפלאה מצאנו בעבודתו של אהרן בהעלותו את הנרות יותר מקרבנות הנשיאים במאמר רז"ל (במדבר רבה טו, ו) "אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לך אמור לו לאהרן לגדולה מזו אתה מתוקן וכו' הקרבנות כל זמן שבית המקדש קיים הם נוהגים אבל הנרות לעולם (כהעלותך ח, ב) 'אל מול פני המנורה יאירו' וכל הברכות שנתתי לך לברך את בני אינן בטלין לעולם, והתמיהה מבוארת שהלא בעונותינו אף המנורה איננה אצלינו, ודברי הרמב"ן בזה (כהעלותך ח, ב) המה יסוד מוסד בספרים הקדושים וכה כתב "אבל ענין האגדה הזו לדרוש רמז מהפרשה על חנוכה של נרות שהיתה בבית שני על ידי

ט. והאריכו האחרונים בביאור שיטתו עיין בשפ"א מנחות ג, כלי חמדה פקודי, מהר"ם שיק על מצוות מצוה צח, מרכבת המשנה ח"א יג, מקדש דוד קדשים כא ב, חזון איש מנחות לו ח, חידושי הגר"ז כאן ובזבחים יא.

מילי דמלכא

ויקרינו, ונשינו בגלות המר הזה את כל הטובה והברכה אשר היתה מנת חלקינו, אמנם בהדלקת נר חנוכה מתעורר ממש אותה הבחינה שהיתה במנורה הטהורה אשר כל איש ישראל בעת אשר ניצב ומדליק את נרות החנוכה הרי זאת כאילו המקדש בנוי על מכונו והוא ככהן בעבודתו ומאיר לו ולכל העולם אז אותו אור הגנוז.

ועל זאת נתבשר אהרן 'שלך לעולם קיימת' כי דבר זה נוהג בכל דרא ובכל נפשא עד סוף כל הדורות, ואף נפשות נמוכות בדורות מאוחרים בכלל האמור בסוד אמרם (שבת כא:) "פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה", כאשר בימים ההם שירדה קרן ישראל מטה מטה והיו בשפל המצב בגשם ורוח אמנם באו ליטהר ועז היה רצונם להתקדש כאשר ביארו בספרים שהגם שלהלכה אולי יכלו לסמוך על כך שטומאה הותרה בציבור אולם למעשה עז היה חפצם ותשוקתם להיטהר ולהתקדש ולעשות נחת רוח לבורא ורצונם האמיתי בקע כל ההסתרות ונעשה להם נס גדול, כן הוא לדורות אשר בכל דרגה נמוכה שרק יהא שם יהודי מצפה לו השם יתברך לזכותו לנקותו ולרוממו ולזאת מדליקים למטה מעשרה דייקא.

רצונך שתדע עד היכן הדברים מגיעים, צא ולמד מעובדה נוראה אשר סחו צדיקים (שפתי צדיק חנוכה ג) "שמעתי מפה קדוש זקני ז"ל

כן בנרות תחת אשר הערו נפשם למות על קיום העבודה".

וכאשר גברו בית חשמונאי וניצחום אזי חזרה כל מלאכת בית ה' למקומה ועשו שנית חנוכת המזבח שמונה ימים (מגילת תענית פ"ט) והנה קודם שנחרב בית ראשון איתא שגנו ירמיהו את האש התמיד שהייתה רבוצה כארי על גבי המזבח (עין יומא כא:). וכאשר בנו את בית שני מצאו אותה והיתה להם אש היקוד לקבל קרבנותיהם לרצון ריח ניחוח, אמנם כאשר חנכו כאן הכהנים את המזבח שנית, איתא (יוסיפון פרק כ, ועין סדר הדורות ג אלפים תרכ"ב) שהביאו עצים אבל אש הקודש לא היה להם והעתירו אל ה' ויקראו אליו ונענו בתפילתם ותצא מאליה אש שלהבת הקודש וזאת האש נשארה להם כל ימי הבית, הרי שהיתה חנוכת המזבח אשר לא היתה כמותה מימי משה ואור חדש נתגלה להם.

אור החנוכה מאיר בכל שנה ושנה ולכל אחד

בבר השרישנו הקדושת לוי (קדושה ראשונה לחנוכה) שכל הנסים החסדים וההארות שנעשו לאבותינו, המה נעשים בכל שנה בכל מעשה תוקפם וגבורתם כבימים ההם ממש כן גם בזמן הזה, וזהו שאומרים 'ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן בהיום הזה', ודברים ככתבן שהגם שחרבה עירינו ושמם בית מקדשינו

יותר מזה יש לידע כי מציאות האמונה היא המשכה וכאשר יקבע האדם דבר אמת במחשבתו באמונה חזקה ובכל תוקף אזי נפעל כן באמת בנפשו.

הגלות המור נדמה כחושך, ובאמת תוכו רצוף אהבה ואור

בעת תוקף הגלות נפשנו אפפו מים וכמה חבילי דמעיקין באו על צווארינו ונתקיים בנו הכתוב (איכה ג, ז) "במחשכים הושיבני", וכביכול יש הסתר פנים ומסך המבדיל ואין רואים תמיד עין בעין את השגחת הבורא יתברך עלינו והאהבה רבה מוסתרת בתוכחת מגולה, ועלול חלילה וחס ליפול הרהור ללב האדם אשר כאילו חס ושלוש נשכחנו כמת מלב וחלילה זנח אותנו אבינו אב הרחמן ואך חושך כפול ומכופל הוא מנת חלקינו ואין אור לנו, אכן ימי חנוכה אלו יש בכוחם לחזק ברכים כושלות ולהרנין לב נשבר ונדכה, אור הנרות מבשר ואומר: (מיכה ז, ח) "כי אשב בחושך ה' אור לי" מציאות אמת של חושך, זהו רק הסתר הנראה כך מבחוץ אכן

שהיה אצל רבי מלובלין ז"ל שהובא לפניו פיתקא ממסור שהיה מצער רבים, כשהביט בפיתקא אמר זה מאיר בשמים בכל העולמות העליונים, והיה תמיהה רבה, אחר כך שאלו בנו ר' יוסף ז"ל, אמר באותו העת שהגיש לפניו הפיתקא הדליק הנ"ל גר חנוכה, כשמעי נמס ליכי שפחות כערכו מאיר כל כך בעשיית מצוה ואולי דווקא בנר חנוכה", עיי"ש בהמשך דבריו.

אמונה לשון המשכה והיא פועלת שיהא כן

וכאן הבן שואל, הריני מדליק בכל שנה ושנה ואין אני מרגיש אור יקרות, ושעת ההדלקה נדמית לי כשעה שלפניה וכשעה שתבוא אחריה, דע לך בני שכל הכתוב בדברי רז"ל ודברי רבותינו הק' הוא אמת לאמיתו ונצרך להאמין בלב שלם ולגמור בדעתו בכל עוז ותוקף שכן הוא וגם אם נדמה שאין רואים ואין מרגישים מאמינים אנו באמונה שלימה כי כן הם פני הדברים והדלקתי פועלת גדולות ונצורות למעלה מהשגתי, ועוד

י. עיין ישמח ישראל לחנוכה תר"ע מאמר ב' שכתב בזה דברים נוקבים, שהיוונים הרשעים החשיכו עיניהם של ישראל בפילוסופיא וחכמה יוונית ועשו כל טצדקי להסתיר ולערבב דעתם להסירם מהאמונה הפשוטה בהשגחה פרטית "ובזה החשיכו עיניהם של ישראל לכל לראות אור בהיר הוא בשחקים שהכל הוא מאתו יתברך שמו וכו' וכשגברו מלכות בית חשמונאי ונצחום לאחר שהאיר להם הקדוש ברוך הוא עיניהם בבחינת "כי אתה תאיר נר", והיו רואים בעינא פקיחא ובעין השכלי רוממות ה' שהוא היחיד ומיוחד המסבב כל הסיבות וכו' וכמאמר הכתוב (מיכה ז, ח) "כי אשב בחושך ה' אור לי" וכו' וזוכה לדעת רוממות השם

וחס לרגע כמימריה לא הייתה מתחדשת החיות מיד היה מתבטל ממציאותו כלא היה, וכל נשימה ונשימה כפשוטו הוא חיות חדשה הניתנת לו במתנת נדבה מאת אדון כל הנשמות או אז מתעורר לבכו לשיר ולשבח להודות ולהלל על כל הטוב והחסד וכל ימי חייו המה שירה שאינה פוסקת".^א

וזה הוא הענין שמצאנו כמה פעמים ענין ח"י אזכרות כגון בשירת הים וכן במזמור "הבו לה' בני אלים" (תהילים כט ועיין ברכות כח:) וכן בפסוקי "יהי כבוד ה' לעולם" אשר אומרים בתפילת השחר (עיין בפרי עץ חיים שער הזמירות ו, והדברים עתיקים), לכשתמצי לומר רמוז לנו כאן על כל דבר

בעומק הדבר בתוך כל מיצר והסתר טמון אור מופלא רום מעלה, והעם ההולכים בחושך ראו אור גדול, דלית נהורא אלא דנפיק מגו חשוכא. השם יתברך נמצא עם כל יהודי בכל מצב ובכל רגע ורגע נופח באפיו נשמה טהורה ונותן לו מחדש חיים ושלום וכל טוב.

על כל נשימה ונשימה תהלל קה
ובואת נשכיל אל עומק דברי רז"ל
שאמרו (בראשית רבה יד, ט) "על כל נשימה ונשימה שאדם נושם צריך לקלס לבורא, מה טעם (תהילים קנ, ו) 'כל הנשמה תהלל קה' כל הנשימה תהלל קה". היינו שכאשר זוכה האדם לדעת ולהשיב אל לבבו שאם חלילה

יתברך שהוא אין סוף ואין חקר לתבונתו ומשדד המערכות ומנהיג עולמו למעלה מהטבע" עיין שם במתק מאמריו באורך.

יא. והא לך לשון הבת עין (ריש פ' חיי שרה) "והעצה היעוצה שנוכל להשיג בחינה זו הוא על ידי שיסתכל האדם תמיד בכל עניניו ועניני העולם הזה איך שבכולם חסדי ה' המחיה אותם בכל עת ורגע, וחיינו מסורים בידו בכל נשימה ונשימה כמאמר הכתוב (תהילים קנ, ו) "כל הנשמה תהלל וגו'" (רצונו לומר בכל נשימה ונשימה מראה גדולת הבורא ברוך הוא המחיה בכל רגע, ואלמלא יוסר רוח ה' שבכח הנשימה היא אפילו רגע אי אפשר להתקיים אפילו כו' על כן ממילא) הנשימה היא בעצמה מהללה לה' ומשבחת ומספרת גדולת הבורא ב"ה וכן בכל הנמצאים והנבראים לית אתר פנוי מינה מן חיותו וכוחו המהווה את כולם (כמאמר הכתוב (נחמיה ט, ו) 'אתה מחיה את כולם' רצונו לומר מחיה לשון הוה, שתמיד מחיה בכל רגע) ובהסתכל האדם כן בכל מילי לראות חסדי ה' המחיה אותם כנ"ל, בוודאי יפול עליו אימה ופחד ובושה והכנעה מפני ה' יתברך ורוממותו, ויאמין באמונה שלימה שבכל מילי הוא רק חסדי ה' ורחמי המרובים ואפילו בראותו שבאים עליו שום צרה ודינים חס ושלום יאמין כי מאתו לא תצא הרעות (איכה ג, לח) והוא רק טוב וחסדי ה' עליו להיטיב אחריתו, וכמו שהוא מאמין ובוטח בחסדי ה' שהוא רק טוב וחסד ורחמים, והצרה ובחינת דין שבה עליו שהוא רק רחמים, כן יתהפך עליו מלמעלה ממדת הדין למדת הרחמים, וזה שאמרו חז"ל (בראשית רבה עג, ג ועיין סוכה יד.) 'צדיקים מהפכין מידת הדין למדת הרחמים'."

באור פניך יהלכון

יא

לישרים", וכל איש ישראל המדליק נרות כדי לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו ומחזק אומנתו ומדבק מחשבתו במצוה אז ודאי הוא ישר ובאותה עת מתקיים בו (תהילים צח, יא) "ולישרי לב שמחה" וזרח לו אור גדול בכל חדרי לבבו, אור אמונה שלימה בהשגחה פרטית ומאיר לו באמת ובתמים איך שהבורא ברוך הוא יוצר כל הנבראים והוא עשה עושה ויעשה כל המעשים, ושמחה עצומה פושטת בכלולו ככתוב "ואור צדיקים ישמח", כל השבח הגדול הזה הוא הוא הנס הגדול ביותר ועליו חייבים אנחנו להודות כבר מהיום הראשון.

בחנוכה נתייחדה ברכה לרואה שעיקרה ראיית האור

ובזאת יבואר באופן נפלא דין בברכת חנוכה שלא מצאנו לו חבר בכל התורה, שיהא ענין וברכה על ראיית מצוה (עיין במס' שבת כג. בהסוגיא דחנוכה, ובטושו"ע) ובפשוטו ביארו בזה הראשונים שהוא מחמת שנתקנה מצווה זו רק לאשר לו בית מושב, ואדם הנודד ממקומו והמיטלטל באורחות דרכים אשר אין לו מעון ובית אכסניה לא יוכל לקיים המצוה, על כן זיכוהו חכמים שיהא אף לו חלק על ידי הראיה. אמנם להאמור יבואר כמין חומר כי הגם שקיום

התחדשות בהנהגת העולם שתמיד הוא בסוד י"ח דייקא, כי י"ח האזכרות הן כנגד י"ח צירופי הוי"ה אשר ישנם ב'מינוט' אחד ובהם מונהגת כל הבריאה, וכאשר שת האדם אל ליבו את זאת אזי כל ימיו בהודאה וכל תשוקתו לרנן ולפאר 'זה קלי ואנווהו', 'יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו'.

תירוץ חדש על קושיית הבית יוסף שהנס הוא האי נהורא טבא

נודע בשערים קושיית מרן הבית יוסף^ב (ריש סימן עת"ד) "ואיכא למידק למה קבעו שמונה ימים כיון דשמן שבפך היה בו כדי להדליק לילה אחת ונמצא שלא נעשה הנס אלא בשבעה לילות" ונאמרו בזה תירוצים לעשרות ומאות, איברא דממה שנתבאר עולה תירוץ נפלא דזה גופא שכאשר הדליקו כוהנין הקדושים נרות בחצרות קדשך אחר משך זמן שביטלו היונים עבודת המנורה ושב והאיר להם אותו אור הנשגב ואף נקבע לדורות שכל איש ישראל אשר ידליק אותם יאיר ה' נרו ויגיה אור חשכו באותו הגנוז שעליו כתיב "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה" אור אשר נזרע ונטמן עבור הצדיקים, בהגיע ימי החנוכה שעליהם נאמר (תהילים קיב, ד) "זרח בחושך אור

יב. וכבר עמדו בזה ראשונים כמלאכים הלא המה המאירי שבת כא: ובספר האשכול.

הנשגבה של קידוש בליל שבת אשר מעידים על הקדוש ברוך הוא מחזירים לו משמים אותו מאור עיניים טהור, ולכן כתבו הפוסקים (מהרי"ל, ועיין רמ"א אורח חיים רע"א, י) להסתכל בנרות קודם הקידוש.

**כי נר מצווה ותורה אור, הרגיל
בנר זוכה לבנים תלמידי חכמים**

הפליגו רז"ל בשבח מעלת הדלקת הנרות אשר לא מצאנו כן בשום מצוה מהמצוות עד שאמרו (שבת כג:): "הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים וכו' רב הונא הוה חליף ותני אפיתחא דרבי אבין נגרא חזא דהוה רגיל בשרגי טובא אמר תרי גברי רברבי נפקי מהכא נפקי מינייהו רב אידי בר אבין ורב חייא בר אבין", יש מרבתינו שפירשוהו על נר חנוכה ויש שפירשו דקאי אתרוייהו נר שבת ונר חנוכה², ולכאורה יפלא וכי יש לך אדם מישראל שאינו מדליק נרות בפניא דמעלי שבתא ובימי החנוכה ומי הוא המיוחד הנקרא 'רגיל בנר', מה יפיו ומה טובו.

**מי הוא הרגיל בנר והלוא כולם
מדליקים**

ואמנם בטור (ריש סימן רסג) ביאר ר' הרגיל בנר שבת להשתדל

המצוה בפועל הוא על ידי פעולת ההדלקה אמנם עיקר הכוונה והרצון הוא לבוא על ידי זה לראיה אמיתית ונכונה באור מלך פני חיים, ולכן אף הרואה נר חנוכה יכול להתרומם על ידו ומברך על הנסים והתשועות שנעשו לאבותינו בימים ההם בזמן הזה שעל ידם אנו זוכים לבחינת "באור פניך יהלכון".

**נרות שבת אף הן מאירות
ומטהרות הנפש**

וילפינן נרות מנר, ככל החזיון הזה של גילוי אלוקות הנקבע בלב הנפעל בכוח מצות הדלקת נר חנוכה כן הוא בהדלקת נרות שבת קודש שטעמן ושורשן שווה שעליהן אמרו (מדרש תנחומא נח א; ילקוט שמעוני רמז לב) שהיות והאשה כיבתה נרו של עולם - המורה על אור הגנוז כנ"ל - תבוא ותדליק נרו של עולם, אשר אף בהן נפעל הארת אור הגנוז כאשר הגידו רז"ל (ברכות מג: שבת קיג:): "פסיעה גסה נוטלת אחת מחמש מאות ממאור עיניו של אדם ומהדר ליה בקידושא דבי שמי" וביארו בכתבי הקודש (עיין לקוטי תורה למהר"מ מטשארנוביל ועיין שם משמואל וישב תר"פ) שאם פוסע האדם חלילה בעולמו צעד אחד באופן גס ומגושם מדאי נחלש בזאת מאור עיניו הרוחני ובעת

יג. בה"ג הל' חנוכה כתב פירשו על נר חנוכה וכן גירסת הרא"ש והג"ה הפשוטה ברי"ף וכן משמע בר"ן, וכן ריהטא דשמעתא בדעת הר"ח והרמב"ם, ובשפ"א

וחלפה עברה לה המצוה עם השפעותיה לא 'רגיל בנר' ייחשב, כי אם בזאת יקרא 'רגיל' אם השריש בקירבו את הארת הנרות שהוא אור שבעת הימים, ולבכו יבין שאין זה אור שבא זה מחדש בפרוס עלינו ימי החנוכה ואחר כך נעלם, אלא שהאור הגנוז מעולם לא נלקח מעמנו לגמרי וכאשר גנוז הקדוש ברוך הוא לא ביטלו וסילקו לגמרי, האור הגנוז ישנו גם עתה אלא שהוא מוצנע ומכוסה, והיא נגנו בתורה הקדושה כמבואר לעיל, הא קמן שעודנו בנמצא וצדיקי אמת משיגים אותו כאשר נתבאר לעיל, ובימים גבוהים אלו זכינו אף אנו להתעורר ולהבעיר לבבינו ברשפי אש שלהבת קה זו.

כל יהודי מאיר נשמתו באור התורה לפום שערין דבלביה

ועדיין צריך למודעי שלא יעלה על לב האדם לומר שהיא רק דרגה נשגבה במעלות הצדיקים אשר "כל גופן אש" (תגינה כו:). העובדים את השם יתברך בכל כוחם בדחילו ורחימו מושלמות באופן שלמעלה מהשגתינו ודעתינו ולכן מקבלים מדה כנגד מדה השגות והארות שלמעלה מטבע אנושי אכן מקהלות רבבות עם

בו לעשותו יפה", אך אכתי יקשה שאם כן הוה ליה לומר 'הזהיר בנר' והלשון 'רגיל' משמע יותר שמדליקו למשך זמן ארוך, ואינו מובן דמה בצע בהארכת זמן ההדלקה וביחוד בנר חנוכה ששיעורו מחצית השעה בלבד ואכן נתקשו המפרשים כיון שאחרי מחצית השעה כלתה המצווה היאך מותר שימשיכו הנרות לדלוק בשמן שהוקצה למצוותו הרי כעת נשלמה ועברה כבר ולמה לא יחוייב לכבות בעבור הזמן, ותיצרו זאת על פי מה שייסד המהר"ל (גבורות ה' מח) וזה לשונו "כי אכילת כזית שאמרו חכמים בכל מקום היינו לענין זה שיוצא בו אבל אם אכל יותר, הבל נחשב אכילה של מצוה" וממנו יתד ופינה לכל המצוות אשר המוסיף על השיעור ומצרפו בעת קיום המצווה כל מעשהו נהפך למצוה רבתי, ולזאת אף כאן הגם ששיעורו חצי שעה בלבד כאשר מוסיף ודולק בכל אותו הזמן הרי הוא מקיים מצווה חביבה.

הלוקה הארת הנרות לכל השנה הוא הרגיל המתברך בגמרא

ועומק הכוונה בזה י"ל שהמדליק נר מצוה ואחר שכילה עבודתו והשלים חובתו הוא חש שעבר זמנו

הביא ראייה לדבריהם מהלשון 'אפיתחא', אמנם ברבינו פרחיה הובא בשיטת הקדמונים מבואר דקאי גם על נר שבת וכן מתבאר מרש"י ד"ה בנים תלמידי חכמים ועל מהרש"א, וכן גירסת הגר"א בר"ף ועיין עוד רש"י ד"ה בשרגא ומה שכתבו האחרונים ליישב.

מילי דמלכא

בלשונו הזהב של הפייט "בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים" היינו שבני בינה בשמונת ימי חנוכה אלו קובעים שיר בלבבם ורננים בנפשותם לכל השנה כולה.

בדורינו ישנה התעוררות גדולה לשוב בתשובה שלא כדרך הטבע

בדורינו דור עקבא דמשיחא נראה לעין כל איך שמתקיים בנו מעין והתחלת מקרא שכתוב "הנה ימים באים נאום ה' והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא וגו' למים כי אם לשמוע את דבר השם" ורבים אשר נולדו וגדלו כתינוקות שנשבו ממש ולא ראו מאורות מימיהם נתעוררו בצמאון אדיר ומתקיים בהם "ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים" והמה שבים אל אבינו שבשמים בכל לבבם ונפשם לשמור חוקיו ולעשות רצונו והיא נפלאת בעינינו, וודאי אין לזה מובן בדרכי הטבע דלא יעלה על הדעת לומר שהוא משום ששמעו איזה דרשות והסברים מפי מצדיקי הרבים העוסקים בקירוב רחוקים כי הגם שיתכן שישמע האדם אודות מתיקות נועם צוף השבת או אכילת מאכלות כשרות וימצא חן בעיניו וירצה לקיימם אמנם כראותו וכשמעו מה הוא קבלת עול תר"ג מצוות והאיך שצריך האדם בכל מעשה ותנועה להתייעץ עם ד' חלקי שולחן ערוך ושעל יהודי לוותר

בית ישראל אין להם שייכות כלל להאי נהורא מעליא הטמיר ונעלם ומי יעלה בהר ה', לא תאמר כזאת אלא לכל איש ישראל אשר נשמתו חצובה מתחת כסא הכבוד וחלק אלוקי בקירבו יש זיקה ושייכות אל זה האור, אלא שבימות השנה אין בכוחנו להאיר ולעורר זאת אכן בהגיע ימים אלו ואור הנרות נגה ומאיר לנו הרי זה "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה", שכל המדבק את רוחו בכל כוחו כפי השגתו וחלקו אשר חננו הבורא יתברך עולה ומתעלה בזה עד שנשמתו מתדבקת באור הגנוז המצחצח את נשמתו באור יקרות ומזדככים כל חושיו וכוחותיו לעבודתו יתעלה.

כה ימים אלו מתלווה והולך כל השנה להיות מוסיף והולך

ואף אחר ככלות ימי החנוכה שנפרדים ב'זאת חנוכה' ממצוה יקרה וחביבה זו, אין נפרדים מהארת אור הגנוז. אדרבה זאת עבודת 'הרגיל בנר' להמשיך מימי החנוכה אור גדול זה לכל השנה, כי 'אהרן עומד ומיטיב את הנרות' הוא בלשון הווה שבכל יום ויום במשך כל השנה כולה אהרן כהנא "שושבינא דמטרוניתא" עודנו עומד כמלאך ה' משרת ומיטיב נשמות ישראל, ומי החנוכה מסוגלים להרגיל עצמינו ולקבוע אמונה זאת בידיעה ברורה בקרבינו כיתד שלא תימוט, ונרמז

באור פניך יהלכון

טו

הנפש" ואסמכוה אקרא (איכה ה, ט) "בנפשינו נביא לחמינו", וכן ממיתים עצמם באהלה של תורה ומתייגעים טובא ומכתתים עצמם לשמוע ללמוד וללמד, ועל ידי זה מושפע שפע רב ומאיר כל העולם באור חדש לגמרי, וזאת צריכים לידע ולהאמין תמיד כי כאשר בחור או אברך שקוד על משנתו באהלי תורה ועמל להבין שמועה כגון איזה שינוי קונה והנפקא מינה בחזור לברייתו והאם צריך שיהא ייאוש עמו, פעמים שרואה יותר ברכה בעמלו וסלקא ליה שמעתתא דבר דבור על אופניו ופעמים שתלמודו קשה עליו כברזל ואין הדברים מתבררים לו כל צרכם, עליו לידע להאמין ולזכור תמיד שבאותה שעה ממש שהוא עוסק בדברי תורה מתמלא כל העולם בהארת (ק"ט, קה) "נר לרגלי דבריך ואור לנתיבותי" כאשר הכתוב (תהילים יט) פתח בשבח המאורות המספרים כבוד א-ל ובכל הארץ יצא קוים בהאירם לארץ ולדרים עליה ואחר כן אמר 'תורת ה' תמימה' שפירושו (רד"ק) "...אבל תורת ה' היא יותר תמימה, רצונו לומר שלימה בפעולותיה ומועלת יותר מן השמש", שהתורה מזככת ומאירה את כל העולם הגשמי הזה כאור אשר נברא בבראשית ועליו נאמר "וירא אלוקים את האור כי טוב", ובזאת באים רחוקים וחשים כי טוב ה' ומקבלים כח רוחני לעשות שינוי גדול בעצמם וחוסים תחת כנפי השכינה.

על הרבה הבלי עולם הזה וחמדותיו והדבר מקיף את האדם בכל סדר יומו ואף בהנהגתו בבתי גוואי, אשר אומות העולם וגויי הארצות אין ביכולתם להאמין כלל שישראל קדושים פרושים כל כך כרצון קונם והמה שליטים על גופם ויצרם כדאיאתא בגמרא (סנהדרין לז.) שלא הבין המין היאך יתכן שישראל אזורים כח ועוצרים עצמם "אפשר אש בנעורת ואינה מהבהבת" כי הוא אכן פלא נשגב והוא מופת על קדושת ישראל כאשר ענהו שם "התורה העידה עלינו (שיר השירים ז, ג) 'סוגה בשושנים' וכו' עיי"ש", ובוודאי מי שהורגל משחר ינקותו וימי עלומיו לילך בשרירות ליבו שהכל מותר ומופקר לו, להכניס עצמו כעת לפרוש מכל דאסר לן רחמנא אינו בכח אנושי כלל, ועינינו הרואות איך שחדשים לבקרים שבים עוד יהודים בתשובה ומקבלים עליהם עול מלכות שמים באהבה.

לימודם של עמלי תורה מנבשם את כל העולם באור טהור

והאמת יורה דרכו שהביאור היחידי בזה הוא שעל ידי שיש יהודים המוסרים נפשם עבור קיום המצוות בתוך כל הני הסתרות שהם מנת חלקינו, כאשר גילו לנו הצדיקים (שפ"א ליקוטים לת"ב) "כי עתה בגלות אין יכולין לבוא לאמונה ודבר אמת כראוי בעבודת הבורא רק על ידי מסירת

אשר פעלו כל ימיהם אשר חיו להאיר מתוך החשיכה ופעולתם ודבריהם עושים פירות עד היום הזה ועד ביאת גואל, וריבוי התורה והעבודה המתעצמים על ידי כל ישראל בכל מקומות מושבותיהם על ידי עמלי תורה בטרה, ואף הטרודים בפרנסתם האוכלים לחמם בזיעת אפיים בזמן אשר ביכולתם קובעים אותו לתורה ומראים בזאת שכאשר יינתן להם משמיא עוד רחבות יוסיפו להגות באמרי שפר בכל כוחם, וכל השבח הזה הוא העד וההוכחה שהאור הגנוז עודנו זורח לנו באור המאיר.

ישראל מאמינים גם בעומק הגלות שיש אור הטמון ומוצנע

כי ישראל הם מאמינים בני מאמינים בגודל יקר כל אות בתורה וכל מעשה עבודה קטן וגדול, ואם אמנם ההסתר גדול אבל אומנתם זכה וברה כחמה, והאמת שהוא הנס ופלא הגדול ביותר שעברו על ישראל צרות מצרות שונות וכמה מיני רדיפות לאין מספר ועודינו מחזיקים באמונתינו בתמימות⁷, וזאת גופא נחמתנו

לימוד התורה בגלות מעיד שעדיין ישנו לאור

ובזאת נראה בעליל איך שאור הגנוז עדיין ישנו בעולם ומאיר לכל איש ישראל בכל עת שבא אל הקודש לעסוק בדברי תורה, והן הן גבורות ונפלאות ה' אשר מצד אחד נראה כי אנו שרויים במצב ומעמד של אימה וחשיכה גדולה שמפעם לפעם נפרץ מלב יהודי אנחה וצעקה "אהה, מרן דבשמיא, אילולי היו אומרים לאבותינו בגלות המר הזה אשר ארכה לנו הישועה ואין קץ לימי הרעה והוא כואב כ"כ עדי בדורות הקודמים אשר שנגיע עד שנת ה' אלפים תש"פ ו'עבר קציר כלה קיץ ועדיין לא נושענו", לא היה ביכולתם להאמין זאת בשום אופן ואין ניכר הארה בגלוי ככתוב "אותי נהג ויולך לילה ולא אור" ולא איתנו יודע עד מה", אמנם אנו יודעים אנו את האמת שהכל הוא רק לפנים (עיין מגילה יב.) בבחינת (ישעיה מה, טו) "אכן אתה קל מסתתר", ומבעד למעטה ההסתרה יש לבני ישראל אור במושבותם וזאת בכח עבודת האבות ועבודת הצדיקים

יד. וכתב החסיד היעב"ץ (סולם בית א-ל גדול חווק ב') "ואיך לא יבוש הכופר ויעמוד נכלם, מי שמעיין ביחוד ענינו ומעמדינו בעולם, אנחנו האומה הגדולה שה פזורה, אחר כל מה שעבר עלינו מהצרות ומהתמורות אלפים מהשנים. ואין אומה בעולם נרדפת כמונו. מה רבים היו צרינו. מה עצמו נשאו ראש הקמים עלינו מנעורינו. להשמידנו לעקרנו לשרשינו. מפני השנאה שסבתה הקנאה רבת צרוננו. גם לא יכלו לנו לאבדינו ולכלותינו. כל האומות הקדומות העצומות. אבד זכרם בטל סברם. סר צילם. ואנחנו הדבקים בה' כולנו חיים. לא נפקד ממנו בכל

ספר תורה אחד קדוש, ואיתא שכאשר יבוא דוד בן ישי משיח צדקינו ידרוש כל התורה כולה כאחד מ'בראשית ברא' ועד 'לעיני כל ישראל' כי הוא סוד שלימות ואחדות עם הקודש, ולכן כל ישראל ערבים זה בזה ויש לכולם שייכות והשפעה זה על זה, וכל התעוררות ורעותא טבא ומעשה עבודה של יהודי אחד משפיע ברכה וטהרה על כל ישראל וכמו שנתבאר.

המדליק מתקשר להדלקת הקודמים לו עד הדלקת המנורה הטהורה

והנה אצל השם יתברך עבר הווה ועתיד אחת הנה והוא יתברך ברוך הוא וברוך שמו "הכל יכול וכוללם יחד" מצרף כל עבודת ישראל הקטנים עם הגדולים ועבודת כל הדורות למקשה אחת זהב טהור, וכאשר אף הפשוט בישראל מעלה את להב נרותיו, איננה הדלקה קטנה ופשוטה כל עיקר, ומצטרפת לכל ההדלקות אשר הדליקו ישראל בכל הדורות ועולה ונוגעת עד הדלקת המקדש לכן יש בכוחה לפעול דברים טמירים ונשגבים מהבנתינו, וכשם שמצטרפת הדלקתינו וכוונתנו הדלה לדורות עבר כן מצטרפת היא אל

בעניינו כדאשכחן זיקוקין דנור דנפקי מפה קדוש הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע שביאר על הכתוב (איכה ג, כא) "זאת אשיב אל ליבי על כן אוחיל" ונעתיק לשונו "שבעונותינו הרבים תרגו בטנם של שונאי ישראל עלינו אך ממה שאנו זוכרים ענינו ומרודינו ותשוח עלינו נפשנו, מזה ניכר כברור שלא אבד נצחנו ותוחלתינו חס ושלום, כי נגזר על המת שישתכח מן הלב וכו' מה שאין כן חי אינו משתכח. וזהו 'זאת אשיב אל ליבי' מה ש'זכור תזכור' וכו' מזה נראה בעליל כי 'לא נכזב תוחלתי' בכל יום, 'על כן אוחיל'".

עם ישראל היא נשמה אחת כוללת וגופים מחולקים

וצריך כל איש ישראל לידע ולהאמין כי רבבות בית ישראל המה מחולקים זה בזה רק בגופים אבל בנשמתם כולנו בני איש אחד נחנו ומשורש אחד חוצבה נשמתנו ונשמות כל ישראל המה נשמה אחת כוללת, ונמשלו לספר תורה אשר כל נשמה ונשמה מישראל היא אות קדושה אחת כאשר דרשו הקדמונים 'ישראל' נוטריקון יש שישים ריבוא אותיות לתורה, ויחדיו יהיו תמים כולם להיות

תוקף אריכת גלותינו אפילו אות וניקוד אחד מתורה שבכתב וכל דברי חכמים קיימים (אייוב טו, יט) "לא ייטה לארץ מנלם", לא שלט בהם יד הזמן ולא כילם וכו', חיי נפשי כי בהתבונני בנפלאות אלה. גדלו אצלי יותר מכל נסים ונפלאות שעשה השם יתברך לאבותינו במצרים במדבר ובארץ ישראל".

כל פיות פונים אליו ותמיד מצפים ישראל לראות בבנינו ולשמוח בתיקונו, ומקרב הוא את הייעוד של "אדיר הוא יבנה ביתו בקרוב".

כל חכם לב נכס יבואו ויעשו

ואלו דברי העבודה אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, ישתדל כל איש הנלבב בכל כוחו לעזור רצונו ולדבק מחשבתו וכוונתו באור הנרות וישים אל ליבו את היסוד הנכבד אשר ביארנו כי בכל עת ועת מחיה ה' את עולמו מחדש ומקיימו, וזאת רק עבור החן אשר מעלים ישראל לפניו מהבריאה, לזאת ישים כל מגמתו ומחשבתו היאך זוכים בכל נשימה ונשימה לעשות נחת רוח חדש לפניו שזה קיום כל העולמות, ולבוא שעריו בהלל ותודה על כל רגע ורגע ועל כל נשימת חיים, ואז ממילא אין מקום בראש להרהר בדברי שטות והבלי עולם החולף הסוככים אותנו.

החשמונאים גדרו גדרות בישראל ואנו נאחזים בכוחם

והנה היונים ברשותם כי רבה נתחכמו לבטל מישראל גדרים וסייגים שהם שמירת כרם בית ישראל, כאשר אומרים "ופרצו חומות מגדלי", ועוד הוסיפו לשלוח ידם לפרוץ גדרי קדושה בפועל ממש כדאיתא שגזרו הגזירה הנוראה על בנות ישראל (כתובות ג:) עד שנעשה הנס של

העתיד, והגם שעברו שנים רבות מחנוכת המזבח שהיתה במשכן ובימי כהן גדול חשמונאי ובניו, הנה קרובים אנו מאד אל חנוכת הבית שתהיה במהרה בימינו.

נרות המנורה המה הכנה לביאת גואל צדק

אשרינו ומה טוב חלקינו שמחכים אנחנו לך ומייחלות עינינו בציפיה תמידית לבוא משיח צדקינו שיגאלנו במהרה, ויודעים אנו שכאשר נזכה וממקומו יפן ברחמיו שנית ו"פתאום יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים" אז ברגע אחד יסיר הבורא ברוך הוא את המסך המבדיל והמסתיר ותגלה ותראה מלכותו עלינו, או אז נראה בחוש את כל אשר נעשה כעת בסתר המדרגה ונראה בחוש היאך שבניו אהוביו של מקום עם בני ישראל המה אלו שהביאו את משיח צדקינו בעבודתם, ואיך שבעבודה הפשוטה כביכול של הדלקת נרות שבת וחנוכה על ידי קרוצי חומר נפעל נוראות וגדולות הדא הוא דאמרת "ערכתי נר למשיח" שבעבודת הדלקת הנר הננו מכינים ומחישים את פעמי ביאת מלך המשיח, ורמוזהו ב'דברי חכמים וחידותם' באמרם "מצוות חנוכה נר איש וביתו" הרמז שבהדלקת נר חנוכה של כל איש ואיש מישראל פועל הוא בזאת עד כדי כך שפועל חלק בבנין הבית הגדול והקדוש אשר

באור פניך יהלכון

ט

משתוקקת היא למקור מחצבתה, והבהמה אשר רק נפש בהמית לה עיניה ומחשבתה רק באדמה כל היום, כן יזכינו השם להאיר את "נר ה' נשמת אדם" ולהיות תמיד משתוקקים ומתאוים רק אליו יתברך בבחינת "נכספה וגם כלתה נפשי" ואז נזכה להיות מחוברים ודבקים בו יתברך באמת, ואמרו רז"ל "המחובר לטהור טהור" שעל ידי שנתקרב אליו ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו ניטהר לגמרי מכל סיג ופגם, ואין הכוונה רק לטהרה רוחנית שהיא אכן העיקר אלא אף להתנקות מכל מין נגע ומחלה צרה וצוקה כאשר היה בעת מתן תורה אשר נתרפאו כל המומים, ויהא רעווא מקדם אבוהון דבשמיא שכאשר זכינו לסדר ענין הארת הדלקת נר חנוכה כן נזכה לעשותו באהבה דביקות ושמחה של מצוה ובזכות הדלקת נר חנוכה תתקבל תפילתינו חשוף זרוע קדשך וקרב קץ הישועה, אור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו יחד במהרה לאורו. אכ"ר.

יהודית^{טו}. ואף כהיום הזה לדאבון לב רחובה של עיר פרוץ ופרוע רח"ל ונשארנו מתי מעט גודרי גדר ועומדי בפרץ, ומימים קדושים אלו נשאב כח לעמוד איתנים ולצפות לישועת ה' אשר נתן רבים ביד מועטים וכו' ויקויים בעגלא ובזמן קריב "ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך".

יעזור השם יתברך שנוכה להתדבק באור הנרות ולהאיר נפשותינו ורוחותינו ונשמתינו, וידוע הוא כי טבע העולם שכל הנבראים נמשכים תמיד כלפי מטה מלבד יסוד האש אשר תמיד מטפסת ועולה, והענין שהיא שואפת בכל עת לעלות מעלה מעלה ולהתדבק בשורשה הנעלה, וזה גודל כחה של הנרות ע"ד מש"כ (קהלת ג, כא) "מי יודע רוח בני האדם העולה גוי למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ" והביאור הוא כי האדם אשר בקרבו שוכנת נשמה טהורה שהיא חלק אלוך ממעל שואף תמיד להתדבק בשורשו ובפנימיות נפשו

טו. מגילת תענית פ"ו, רש"י שבת כג. ד"ה היו באותו הנס, ר"ן בשם המדרש שבת י. ד"ה שאף הן, ריטב"א ומאירי מגילה ד. הביאו רמ"א עת"ר, ב.

אש תמיד תוקד

אור נרות חנוכה מוריד את אור ה' מרום מעלה לשפל המדריגה

שיחות קודש הכנה לחנוכה – בבית מדרשינו - ה' וישב תשפ"א

מאי חנוכה

אינם ממש ימים טובים באיסור מלאכה וכיו"ב ובפוסקים לא מצינו שיש בהם חיוב מפורש של משתה ושמחה^{טז}, והרי זה אומר דרשני.

הרמב"ם כתב בהלכות חנוכה (פ"ג ה"א), 'התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת הימים האלו שתחילתן מליל חמשה ועשרים בכסליו ימי שמחה והלל', ומשמע מלשון קדשו שימי החנוכה המה ממש בבחינת יום טוב בהלל ושמחה. ואכן כך נקטו כמה מן הפוסקים הלכה למעשה, דוגמת הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל שפסק (שו"ת מנחת פיתים או"ח תרפ"ג ס"א) שנשים חייבות בהלל דחנוכה כיון שהוא ממש יום טוב. לעומתו כמה מן הפוסקים חולקים עליו שאין נשים חייבות בהלל דחנוכה (שו"ת בנין שלמה ח"ב או"ח סי' ס"א), שהרי לא מוזכר בשולחן ערוך שהוא יום טוב. ובכמה ענינים בחנוכה מצינו מעין זה, שמצד אחד הרחיבו הספרים הקדושים בגודל רוממות ימי החנוכה המאירים ובעוצם האורה והשמחה הנשפע בהם מן השמים, ומצד שני

אש תמיד – מרשפי השתוקקות בני ישראל לקוב"ה

לבאר כל זאת נעמיק בשורש נס דחנוכה שדלקו נרות המנורה בבית המקדש אחר שטיהרוה וחנכוה שמונה ימים, אף שלא היה בפך שמן טהור שמצאו החשמונאים אלא כדי להדליק יום אחד. הנה אמרו חז"ל בגמ' (שבת כב:) שברוב שנות בנין הבית לא היו צריכים להדליק בכל יום אלא ששה נרות המנורה שהנר המערבי לא כבה מעולם, ורק אם אירע שכבה נר המערבי אז היה צריכים להדליקו דייקא מהאש תמיד שדלקה על המזבח החיצון^{יז}.

טז. ראה שולחן ערוך או"ח הלכות חנוכה סי' תר"ע סעי' א' ובנוכל שם.

יז. והגאון מרוגטשוב זצ"ל חידש (צפנת פענח רמב"ם הלכות חנוכה הלכות חנוכה פ"ג ה"ב)

מההדיוט, כי בהבאת אש מלמטה מעורר האש הרוחני למעלה, נמצא א"כ שבני ישראל ע"י השתוקקותם אז בכ"ה בכסלו כשהשלימו בניית המשכן כבר הבעירו האש של מעלה.

אך הקב"ה ציווה לישראל שיתעכבו בהקמת המשכן בפועל עד ראש חודש ניסן, אבל מכל מקום גודל תבערת וכיסופי לבבות בני ישראל באש קודש בכ"ה כסליו שירד ה' לשכון אצלם ויאציל זיו אורו יתברך אליהם, הוליד כמים פנים לפנים אש עליון טמיר ונשגב במרום שנאצל מרצונו יתברך שמו מגודל חבתו וחמדתו אל בניו בחוריו המשתוקקים לקרבה אליו ולדבקה בו. אש קודש נשגב ונפלא זו הוא אש רוחני טמיר ונעלם שאינו כלה ודולק בשמי מרומים ללא הפסק. ובראש חודש ניסן שאז הורה הקב"ה לישראל להקים את המשכן וירדה שכינתו יתברך לשכון שם, הוריד הקב"ה האש הלז מן השמים על המזבח כדי שישרוף הקרבנות שהקריבו ישראל על המזבח ויעלו לפניו לריח ניחוח.

**החשמונאים הקדושים בעבודתם
הרמה מצאו האש תמיד**

אש תמיד זו יקדה תדיר על המזבח ולא פסקה, ובשעה שחנך שלמה

וסיבת הדלקת נר המערבי דייקא מאש התמיד שדלקה על המזבח החיצון, דהנה האש של מזבח החיצון ראשיתה באש שירדה מן השמים ביום השמיני למילואים שהיה זה בראש חודש ניסן אז חנכו את המשכן כמפורש בקרא (ויקרא ט, כד). ואש קודש זו הוצתה במרום ביום כ"ה כסליו בשנה השנית לצאת בני ישראל ממצרים אז סיימו בני ישראל את מלאכת עשיית המשכן וכליו, ביום זה התעצם עד מאוד השתוקקותם ותשוקתם העזה שירד ה' לשכון בתוכם ולהאיר אור שכינתו יתברך עליהם כפי שהבטיחם כמו שאמרו ז"ל (פסיקתא רבתי פ"ו ה). וידוע אשר כל השפעה מלמעלה נתעורר רק ע"י עבודה כדוגמתה למטה, וביותר מצינו ענין זה אצל השראת השכינה בביהמ"ק עפ"י מה שביאר השל"ה הק' (תורה אור, תצוה י"א) מה שאמרו רז"ל (מדרש תנחומא, ויקהל, ז) 'בית המקדש שלמעלה מכון נגד בית המקדש שלמטה', דלכא' מי נתלה במי הלוא הקטן נתלה בגדול והיה לו לומר ביהמ"ק שלמטה מכון נגד שלמעלה, רק הענין הוא שאה"נ כן הם פני הדברים שביהמ"ק של מעלה תלוי בעבודת בני ישראל בבית המקדש של מטה, ובזה מסביר מה שאמרו רז"ל (עירובין סג.) שאעפ"י שהאש יורד מלמעלה צריך להביא מן

ונכבית לעולם. ועיקר הנס דחנוכה היה בגילוי ומציאת אש זו, שהרי היוונים הרשעים החריבו את בית המקדש ואת המזבח ועל פי דרך הטבע לא היתה האש יכולה להמשיך ולבעור שלא היה לה מקום היכן לבעור. והשי"ת ברוב חיבתו לבני ישראל היה חפץ להמשיך להאיר להם באישו הגדולה, לכן עשה אות ומופת שעל אף הריסת המזבח לא כתבה האש אלא היא נבלעה בתוך אבני המזבח ושם המשיכה לבעור. ועל ידי עבודתם הקדושה של החשמונאים במסירות נפש לרומם את קרן הקדושה ולהכניע את מלכות יוון הרשעה וכן על ידי תפילות בני ישראל, יצאה האש ובקעה מתוך האבנים ושבה לבעור בעוז ובגלוי^{יט}. וכבר כתבו המפרשים (מאירי שבת כא.) שהדלקת נר

המלך את בית המקדש הראשון ובנה את המזבח עברה האש מאליה ממזבח של משה למזבח של שלמה כדאיתא בגמ' (זבחים סא.; ועיי"ש ברש"י), ולא העבירו את האש בידים ממזבח למזבח, מפני שרצו ישראל שהאש קודש כפי שירדה מן השמים תמשיך ליקוד בבית המקדש ללא הפסק מעשה ידי אדם. וקודם חורבן בית ראשון הטמין ירמיה הנביא אש זו כדי שתמשיך לבעור בבית שני (ספר יוסיפון פ"ב), וכך היה שהאש קודש תמידית זו המשיכה לדלוק בבית שני על המזבח ומזה הדליקו את הנר המערבי של המנורה^{יב}. נמצא מה שדלקה המנורה על ידי החשמונאים שמונה ימים אינו חידוש ומופת כל כך, שהרי שורש אישה של הנר מערבי הוא מן המזבח שהיא אש תמיד שאינה כלה

יח. ואם אמנם בגמרא הנ"ל מבואר, שמנשה מלך יהודה סילק את האש שירדה מן השמים בימי משה, וכן אמרו (יומא כ"א:), שבזמן בית שני לא זכו ישראל לאש מן השמים כבזמן בית ראשון, כבר יישב את הדברים האברבנאל (חגי פרק א'), כי מה שאמרו שמנשה סילק את האש, הכוונה היא שהורידה מעל המזבח ושמה במקום קרוב, ובשעת החורבן הטמינה ירמיהו, והזקן בימי עזרה גילה את המקום, ומה שאמרו שהאש שלמעלה היה אחד מחמשה הדברים שנחסרו בבית שני, הכוונה היא, שלא ירדה האש מן השמים לעיני כל העם כבימי משה רבינו ושלמה המלך, רק לקחו את האש הישנה ושמו אותה על המזבח.

יט. וכן איתא בספר יוסיפון (שם), שכשבנה יהודה בן מתתיהו את המזבח החדש, צעקו אל ה', וככלותם את תפילתם, ותצא אש מתוך האבנים של המזבח, ואזי הוסיפו אש של הדיוט לקיים מאמר הכתוב וערכו עצים על האש, ותהי האש על המזבח עד הגולה השלישית. וכע"ז איתא ב'סדר הדורות' (חלק ימות עולם, ג"א תרכ"ב), 'אזא בא יהודה וכל החסידים, ויטהרו הבית ויביאו עצים ואש הקדש לא מצאו, ויקראו אל ה', ותצא אש מן האבן אשר על המזבח, ויתנו עצים עליה ותהי האש ההיא עד הגולה השלישית'.

הקדושה של אהרן הכהן לא ירדה האש ומדוע לבסוף כן ירדה. וי"ל שמתחילה כשעבד אהרן עבודתו הקדושה לעורר ולהביא האש של מעלה הוא עבד עבודה גבוה מעל גבוה להגביר האש הנפלא והנשגב שבעולמות העליונים, בחינת מה שכתבו התוספות במנחות (ק"ד"ה ומיכאל) שמלאך מיכאל מקריב במרום אף בזמן הזה כבשים של אש, אש זו הוא אש שכולה רוחנית שאינה שורפת ומכלה [וכמו שמצינו אצל הסנה (שמות ג ב) 'והנה הסנה בוער באש והסנה איננו אוכל']. אבל אש זו של מעלה שפעל אהרן תחילה בעבודתו הקדושה לא היתה מספקת לעבודת הקרבנות של היום השמיני, שהרי היו צריכים להמשיך מן השמים אש שתשרוף את הקרבנות שערכו על המזבח שיעלו לריח ניחוח אשה לה' ואילו האש של מעלה היא אש רוחנית וטמירה שאינה שורפת. לכך אמר משה לאהרן רד מעבודתך העילאית בשמי מרום להצית ולהלהיב אש רוחנית בלבד, אלא פעל נמי לתת להבעיר גם אש של מטה השורפת ומכלה ותמזג אותה באש של מעלה וכך האש של מעלה תשנה טבעה ותכלה ותשרוף את הקרבנות. וזה פירוש הכתוב 'וירד מעשות' וכו' שאהרן עשה כבקשת משה וירד מעבודתו והשגותיו הנשגבות שהם

ראשון דחנוכה הוא לזכר הנס של מציאת הפך שמן. ולפי דברינו נס גדול יותר היה ביום הראשון, לא די שמצאו פך שמן, אלא גם מצאו את האש, שהאיר ה' לישראל והאש תמיד הקדושה שבעת הריסת המזבח ע"י היוונים הרשעים נטמנה בתוך האבנים פרצה ויצאה משם וחזרה לבעור בגלוי במלא תוקפה ותפארתה, וממנה הדליקו המנורה.

אהרן הכהן מייג אש גשמי באש הרוחני

בפעולתם זו של החשמונאים להוציא ולגלות האש תמיד הנשגבת כדי להאיר על ידה את נרות המנורה הטהורה, פעלו פעולה רבה ועצומה בימי החנוכה המאירים בימים ההם בזמן הזה לשעה ולדורות. ויבואר הדברים בהקדם ביאור המאורע ביום חנוכת המשכן, שכתוב בקרא שהכינו ישראל את כל הקרבנות על המזבח אך עדיין לא ירדה אש מן השמים על אף כל הפעולות הקדושות שעשה אהרן הכהן, ולבסוף כתיב (ויקרא ט, כב) 'וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים', ומיד אחר כך כתוב (שם כד) 'ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העולה ואת החלבים'. וצריך ביאור מדוע מתחילה על אף עבודתו

שבעת קני המנורה לעדות לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל.

האש תמיד במרום היא אש רוחנית שאינו כלה

אך אז בכ"ה כסליו אמר הקב"ה לישראל על אף גודל תשוקתכם העזה ולבכם הרצוף אהבה וכיסופין שאגלה שכינתי יתברך ואזריח אורי למטה בתוך הכלים שעשיתם, ואוריד לכם אש של מעלה בצורת אש של מטה שישרוף קרבנותיכם וכך תחזו עין בעין בקבלי לרצון אישיכם ומנחותיכם ברוב חדוה ותענוג. לא מחשבותי מחשבותיכם ורצוני עתה בכ"ה כסליו שתפעלו עבודה בלי כלים, דהיינו שבגודל תשוקתכם ותאוות לבכם הטהור אלי תעוררו הארה עצומה ונפלאה אש נשגב ונאדר בקודש למעלה בגבהי מרומים בלבד שהיא אש שאינה מתלבשת בכלים ואינה מתגלה למטה בעולם הגשמי לעיני בשר. וזהו בחינה דאיתא בספרים הקדושים הנקרא 'גולם', דהיינו ראשית הדבר שנתהוה ונוצר מרצון ה' שהוא כולו רוחני ונשגב עד מאוד בבחינת 'איין' שעדיין לא נתלבש במציאות בכלים ולא נתגשם כלל. כדוגמת רצונו יתברך הקדום לברוא העולם, שמרצונו יתברך נתהוה בריאה רוחנית טמירה בחינת 'איין' וממנה ברא הקב"ה העולם הגשמי יש

המשיכו אש רוחנית בלבד, אלא פעל גם בהאי עלמא להבעיר אש גשמית והרכיבה באש רוחנית של מעלה ועל ידי זה ירדה אש מן השמים ואכלה הקרבנות ועלו לריח ניחוח אשה לה'.

מעין עבודת אהרן הכהן ביום השמיני קודם שהורה לו משה לירד מעט מעבודתו הגבוהה בשמי מעל כדי שתרד אש שורפת שתשרוף הקרבנות, שהיתה עבודה רמה ונשגבה של הבערת אש של מעלה רוחנית וטמירה כפי שביארנוה, פעלו גם ישראל ביום כ"ה כסליו בשנה השנית לצאתם ממצרים אז כלו את מלאכת עשיית המשכן, שאחר שלשה חדשים בו נדבו ישראל בנדבת לבם הטהור מרכושם לבנות בית משכן לשכינתו יתברך ובמלאכת מחשבת ומחשבות זכות וטהורות עשו את כל המלאכה והשלימו את עשיית המשכן לכבוד ולתפארת ביום כ"ה כסליו, היה לבב בני ישראל מלא כיסופין וגעגועים שיקיים ה' הבטחתו של 'ושכנתי בתוכם' (שמות כה, ח) ויוריד שכינתו מן השמים לשרות ביניהם בבית אשר הכינו לכבודו ויפרוס כנפיו עליהם ויאיר להם אורו יתברך בתחתונים. וחפץ לבם של ישראל היה אז ביותר שיראה להם הקב"ה את חיבתו הגדולה בקבלו ברצון עבודתם, כשיוריד להם אש תמיד מן השמים ויאכל קרבנותיהם ויעלו לפניו לריח ניחוח אשה לה'. ובאש זה יאירו את

שהוא דלק שמונה ימים שהרי הוא אש רוחני שאינו כלה, ועיקר הנס דחנוכה היה שהאש לא כבתה בגלל שפל מצבם הרוחני של ישראל בימים ההם. שאש רוחנית זו שירדה ממרום למזבח וממנה הדליקו הנר מערבי היתה תלויה ועומדת במצב הרוחני של ישראל, אם היו במדריגה עליונה ועבדו את השם כדת וכראוי היתה דולקת ללא הפסק אבל אם חלילה נפלו ממדריגתם וכשלו בחטאים כבתה האש. ולכן מצינו שני מערבי פעמים דלק שנים הרבה ופעמים שנה ופעמים יום או יומיים ופעמים כבה מיד (יזמא ט.), שהנר המערבי הראה את דרגתם ומצבם של ישראל, שבעלייתם במעלות הקדושה דלק בלא הפסק ובירידתם חלילה כבה²². והנס הגדול של חנוכה היה במה שהמשיכו החשמונאים הקדושים את האש גבוה ונעלה זו ממרום להדליק בזה את נרות המנורה, ועל אף גודל שפלותם של

מאין²³. וזה דבר עמוק מאוד ואין כאן המקום להאריך בזה, מכל מקום כיון שאש זו לא התלבשה בכלים גשמיים הרי זה אור נפלא רוחנית רום מעלה עד מאוד. ורק ביום ר"ח ניסן אמר הקב"ה לישראל עתה אמלא משאלותיכם שרצונכם לראות מלכיכם ולחזות בעיני בשר מעשה ידיכם להתפאר שהיא עולה לרצון לפני לריח ניחוח, לכן הקימו בפועל את המשכן וארד לשכון בתוכם ואוריד לכם האש של מעלה לשרוף הקרבנות שהבאתם בחיבה לפני, ובכך תראו עין בעין שחפצי ותשוקתי בכם ובעבודתכם וזה עולה לפני לרחמים ולרצון.

נס המנורה - שאש תמיד לא כבתה מחמת שפלות בני ישראל

אור טמיר ונשגב זה הוא אור רוחני נצחי ואין בזה שום אות ופלא

כא. גרגיר מענין עמוק זה ש'גולם' הינו החכמה הרוחנית שורש כל הבריאה שנתהוה בתחילה כשעלה ברצונו יתברך לברא העולם מצינו במשנתו של מרן המגיד הגדול זי"ע, כפי שמובא בספר אור המאיר (שיר השירים ד"ה היושבת בגנים) וזה לשונו הטהור: 'המגיד זללה"ה ביאר 'וחילופיהם בגולם' (אבות ה, ז), העולה מדברי קדשו איש המשכיל צריך להעלות מכל דבר בעולם שרואה ושומע מזולתו אפילו דיבור איש לרעהו מענייני הגשמיות וכמוהו יעלה הכל אל הבורא יתברך ולהחליף מה שהיה בתחילה צירוף גשמי לצירוף רוחני. ולא יתכן לפעול כזה אם לא שמעלה אותם אל החכמה נקודה ראשונה אות י' בחינת גולם, ומנקודה יכול להמשיך המשכות ולעשות איזה אות שירצה ואיזה צירוף כפי הצורך לעבודה וזהו 'וחילופיהם בגולם'.

כב. וכמו שמצינו שגם מקורו האש של נר המערבי - האש שעל המזבח היתה תלויה בעבודת בני ישראל ואש האהבה שבערה אצלם בעבודתם, דבימי משה שהיו

החשמונאים להמשיך האש הרוחני הנשגב משמי מעל למטה היא עבודתנו בכל שנה ושנה בהדלקת נרות חנוכה. וכך הם דברות קדשו מלהבות אש של מרן הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע (קדושת לוי, דרושים לחנוכה ד"ה בחנוכה אנו): 'בחנוכה אנו מדליקין ל"ו נרות ובעובדא דלתתא איתער לעילא כנגדו נדלק למעלה ל"ו נרות, ול"ו נרות עם ל"ו דלמעלה הוא ע"ב כנגד שם ע"ב ברוך הוא. ועם השמש שבכל לילה נרות חנוכה הם מ"ד, ונגדם למעלה מ"ד הרי למעלה ולמטה פ"ח. הרמז בזה 'הפ"ח נשבר ואנחנו נמלטנו' (תהילים קכד, ז), על ידי הפח שנשבר מלכות אנטיוכוס אנו גורמים להדליק למטה ולמעלה פ"ח נרות, עכ"ל"ק. הרי לנו מדבריו הקדושים שכשם שהחשמונאים הכהנים הקדושים במסירות נפשם וגודל תשוקתם לחדש העבודה ולהדליק המנורה בבית המקדש המשיכו אש למטה מן האש תמיד הנשגב של מעלה, כך אנו בהדלקתינו את נרות החנוכה ממשיכים אורה מן

ישראל בימים ההם שָׁרְפוּ ידיהם מן התורה ומן המצוות מחמת כובד עול שעבודם של היוונים עליהם בגזירותיהם הקשות להעבירם מחוקי רצונו יתברך. בכל זאת כשגברה יד החשמונאים על הזדים היוונים ברוב עזותם דקדושה ובעבודתם הטהורה הפריחו רוח טהרה בלבות כל ישראל והחיו את העצמות היבשות בחיות דקדושה וקבלו ישראל עליהם מחדש עול תורה ומצוות, בזה גרמו שדלקה להם המנורה שמונה ימים. שהראה הקב"ה גודל חיבתו לבני ישראל בהאירו להם נרו ואורו ללא הפסק, להראותם גודל שמחתו ותענוגו ממסירות נפשם הנעלה של החשמונאים שהשיבו לב בניו אל אביהם שבשמים ורוממו את ישראל מדלותם ושפלותם הרוחנית.

בהדלקת הנרות אנו מומשיכי האש רוחני של מעלה

בבימים ההם הוא ממש בזמן הזה, שעבודה רמה זו של

ישראל במדרגה גבוהה, דור דעה, דכתיב בהו 'ויחזו את האלוקים', וזכו להיות מאוכלי המן, הם לא הוזקקו אלא למזבח קטן, כי אז היתה האש שירד מן השמים דולקת יפה, ואחר כך בימי הבית, כאשר ירדו הדורות, הוצרכו לעשות מזבח גדול, כדי שתדלוק האש יפה בהוספת עצים רבים ואש הבא מן ההדיוט, ואחר כך בימי בית שני שכבר ירדו במדרגתם מבית ראשון, ולא היו בוערים כל כך בעבודתם, הוצרכו להוסיף על המזבח עוד, הכל זה לעומת זה, כי כאמור תוקפו של האש שעל המזבח היתה תלויה בעבודתם של כלל ישראל. וכמו שאמרו חז"ל (יומא כא: - זוה"ק ח"ג ריא.) שבזמן בית מקדש ראשון שהיו ישראל עושים רצונו של מקום היתה האש רבוצה כארי, משא"כ בבית שני היתה ככלב.

אנו אין צריכים למזג אש של מטה שהרי אין אנו מחפשים אש שתשרוף ותכלה אלא אש דולקת המאירה כל עת שיאיר את לבינו ומחשבותינו תמיד בלי הפסק, נמצא אנו ממשיכים האש תמיד הגבוהה והטמירה של מעלה למטה בלי שום מיזוג גשמי אלא ממשיכים אנו אותה בצורתה השלמה כשהיא כולה אש רוחנית עילאית, וזו היא מעלה והשפעה נפלאה עד מאוד שאנו זוכים לה בכל שנה בהדלקת נרות החנוכה. וע"י הדלקת הנרות בפתילות ושמנים שלנו אנו ממשיכים האש הגדולה והנוראה הזאת ממרום עד למטה מעשרה טפחים, דהיינו עד למקומות הנמוכים והפחותים ביותר, כמו שפירשו תלמידי מרן הבעל שם טוב הקדוש זי"ע דברי חז"ל (שבת כא:): 'פתילות ושמנים שאין מדליקים בהם בשבת מדליקים בהם בחנוכה', שאור נרות החנוכה כוחם גדול עד מאוד להאיר אף הנשמות והגופים הנמוכים ביותר שמחמת רוב שפלותם אור השבת אינו מגיע אליהם להבעירם^{כד}.

האש של מעלה הדולקת תדיר מעת הציתוה בני ישראל ביום זה כ"ה כסליו בשנה השנית לצאתם ממצרים בסיימם את מעשה המשכן וציפו והשתוקקו עד מאוד שתרד השכינה והאש מן השמים. ואותה האש דולקת ובוערת תמיד למעלה בלי הפסק, ואהרן הכהן עומד ומקריב במרום באש קודש זו. וכמו שאמר מרן הרה"ק בעל החידושי הרי"ם זי"ע שכשהטמינו המנורה קודם חורבן הבית כדי שלא ישלטו בה ידי זדים הטמינוהו כשנרותיה דולקות^{כז}, כלומר שאש של מעלה שממנו נמשך אור המנורה דולקת והולכת ואינה כלה אף אחר החורבן.

אש נוראה ונשגבה זו אנו ממשיכים ממרום בעת הדלקתנו את נרות החנוכה, ופעולה זו היא גדולה מפעולת אהרן הכהן ביום השמיני שהוריד אש של מעלה אל המזבח שישרפו הקרבנות. ששם כפי שביארנו מיזג אהרן אש של מעלה שהיא תמידית ואינה כלה ושורפת עם אש של מטה שהיא כלה ושורפת. אבל

כג. ספר הזכות פרשת בהעלותך.

כד. אור החנוכה הוא נפלא ועצום עד מאוד שיורד עד למטה ממש מקום משכן החיצונים, כך גילה לנו מרן האריז"ל זי"ע וזה לשון קדשו (פרי עץ חיים שער חנוכה פ"ד): 'ודע כי אנו מדליקין אותה עם שקיעת החמה כי אז היא מידת לילה, והיא יורדת למטה אל הבריאה וליצירה ולעשייה לתת טרף לבייתה וחק לנערותיה ואז אנו ממשיכין לה אותן האורות שהיו לה למעלה. ולפי שעיקר המשכה היא מאותו האור הנמשך אליה מן הראש שהוא הו"ה אה"ה כי כשהם מלאים ביו"דין הם גימטריה רגל ואין האור הזה יכול להמשיך אליה אלא זמן מועט, לכן גם מצות

עבודת הדלקת הנרות – כיפוף האור הנשגב מעילא לתתא

מצינו בשום מקום מלבד בעבודת הדלקת נרות החנוכה, וזה דבר נפלא ביותר. וזה רמוז בתיבות הברכה להדליק נר חנוכה' שהוא ראשי תיבת נח"ל כדאייתא ממרן האריז"ל (שער הכוונות חנוכה דף קח), להורות שהנרות

עבודה רמה כזו להמשיך אור נשגב טמיר וקדוש עד מאוד מגבהי מרומים גבוה מעל גבוה עד למטה בתחתונים למקום הנמוך ביותר לא

הדלקה אינה אל לזמן מועט. וזה 'עד שתכלה רגל מן השוק' (שבת כא:) כי השוק הם העולמות התחתונים, עד שתכלה אותו רשימו מן האור שנמשך אחריה למטה עד מקומה. לכן 'הדלקה עושה מצוה' (שם כב:) ולא ההנחה, כי אין אנו מעלין אותה ממקומה כלל אלא שאנו ממשיכין לה אור מלמעלה אל מקומה לבד היינו ההדלקה. ולכן אסור להשתמש לאורה, כי כדי להיות אור הקודש העליון יורד עד למטה אשר שם מקומה במקום אשר מצויים שם החיצונים ואנו חוששין שלא יתאחזו באור העליון ולכן אין להנות מן האור'.

וכן מרחיב בענין זה מרן הרה"ק מטשערנוביל זי"ע בספרו מאור עינים (מקץ ד"ה ויהי מקץ), ואלו דבריו המאירים: 'כי מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה (סוכה ה.), רק שהשם חושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח היה ע"י נס שהשם כביכול מוריד למטה מעשרה ומתקרב אל האדם להשיבו ולהחזירו אליו. היינו שהשמן מרמז על חכמה כנ"ל 'וה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה' (משלי ג. ו), ומלמד את האדם שכל איך לעבוד את השם יתברך בשכל ותבונה. וכל זה הוא על ידי מצות הדלקת נר חנוכה, וכאז כן עתה בכל דור בבוא עת מצוה זו. ולכן אמרו חז"ל (שבת כא.) 'פתילות ושמינים שאין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהם בחנוכה', כי הנה מתנה טובה שבבית גנזי השם נתנה לנו את השבת לקרב האדם אל בוראו, כי שומר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו (שם קיח:) כדכתיב 'שומר שבת מחללו' אל תיקרי מחללו אלא מחול לו. רק שקשה עליו על האדם ליכנס בתוך קדושת שבת כי רם ונשא הוא השבת כי הוא שמא דקב"ה ואיך יכול לקרב אל מקום גבוה ורם כזה, אך בחנוכה כביכול השם מוריד את עצמו למטה מעשרה אל האדם לקרבו. וזה 'פתילות ושמינים שאין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה', כי כמו בנר נותנין לתוכו פתילה וממלאין אותה בשמן ומדליקו כמו כן האדם הוא פתילה ושמן הוא החכמה שהשם ממלא בו ומדליקו להיות מאיר במעשיו ובעבודתו את השם. והנה הפתילות הם בני אדם שאין נדלקין בשבת שהאור אין נאחז בו מחמת שהפתילות לא טובים והאור מסוכסכת בהם ואי אפשר לעלות כנ"ל ושיאחז בהם האור, מדליקין בפתילות אשר לא טובים כנ"ל בחנוכה כי השם כביכול בעצמו מוריד את עצמו אל האדם ומאחז בו את האור להדליקו ולשוב ולחזור אל השם ולעובדו בהתלהבות ובשכל גדול כנ"ל, וזה נעשה בכל שנה בבוא הזמן של מצות נר חנוכה'.

שמחתה בהלל והודאה, ולגבי חיובי מצות יו"ט של משתה ושמחה הלל והודאה שווה הני צדיקים וקדושים שקיימו מצות אכילת מצה ושיבת הסוכה בדביקות עצומה לבין בני ישראל הפשוטים המקיימים באופן הפשוט ביותר. ובה יתיישב כמין חומר מה שדייקנו בפתח דברינו בענין הא דחזינן בימי החנוכה שמצד אחד המה ימים נשגבים עד מאוד ואור גבוה וריבוי שמחה נשפע בה, ומצד שני אינו ממש חג ומועד בענין חיוב עונג ושמחה הלל והודאה שאינו נוהג בה כל כך כבשאר ימים טובים. שכפי שביארנו שאני ימי החנוכה מכל המועדים וימים טובים שבהם כל ישראל שווים, משא"כ בימי החנוכה שעיקר עבודתנו היא להמשיך האור העליון הנשגב והנצחי מטה מטה ובה לאו כל בני נשא שווין, אלא כל אחד ואחד כפי מדריגתו בקודש בקירבת אלוקים ודביקות מחשבתו הזכה וברורה בשעת קיום מצות הדלקת נר חנוכה בצור כל העולמים ובאורו הצח והבהיר השופע אורה וברכה בכל

הקדושים הללו המה נחל הממשיך אור החכמה העליונה מלמעלה למטה. ונח"ל רומז נמי להני מ"ד נרות דלעילא שאנו מדליקים ע"י הדלקת מ"ד הנרות לתתא כדברי הרה"ק מבארדיטשוב הנ"ל, שנח"ל בגימטריא פ"ח שהם ב' פעמים מ"דכ"ה.

המשכת האור העליון תלוי בעבודת האדם

והמשכת האור הגבוה הזה שזה שורש ועיקר נס הדלקת המנורה ומצות הדלקת נרות חנוכה שתיקנו חז"ל לזכרה, תלוי בגודל הכוונה הטהורה של האיש המדליק הנרות ובעוצם דביקותו והתקשרות נפשו ורוחו ונשמתו בקודשא בריך הוא שציווהו במצוה רבה זו, ובאור הגדול והנשגב שמאיר למעלה שנאצל ממנו יתברך שמו. נמצא התוצאה ממצות הדלקת נר חנוכה תלוי אצל כל אדם לפי מדריגתו, בשונה משאר ימים טובים שאין חילוק בין קיומי מעשי המצות שלהם להארת היו"ט וגודל

כה. וידוע העובדא שהיה אצל מרן הרה"ק רבי דוד מטולנא זי"ע, שפעם בליל חנוכה בעומדו אצל המנורה לפני הדלקת הנרות עמד סמוך לו אחד מהחסידים שהיה גבה קומה, פנה אליו הרה"ק ושאלו האם אשתך גבוהה כמוך ענה החסיד לא, נמוכה היא. שאלו הרה"ק אם כן מה הינך עושה בעת דברך אליה, ענה החסיד מתכופף אני אליה. מיד בשמוע זאת פתח הרה"ק מטולנא בברכת להדליק נר חנוכה. כלומר שזה שורש עבודת הדלקת נר חנוכה שהגבוה מתכופף לנמוך, שהאור הנפלא האש תמיד היוקד במרומים גבוה מעל גבוה מתכופף ויורד עד למטה למטה, ורמוז בזה טמירין בענין יחוד קוב"ה וכנס"י, ומי יבוא בסוד קדושים.

הפח שמן שמונה ימים, כי בעבודתם הרמה ובמסירות נפשם המשיכו האש תמיד שלא כבתה מעולם ובוזה הדליקו את המנורה, והאש קודש זו היא אש קודש עילאית שאינו כלה ואין זה חידוש שהיא דלקה ללא הפסק שמונה ימים. שכאמור אף על פי שכשנכנסו היוונים הרשעים להיכל החריבו את המזבח מכל מקום לא כבתה האש תמיד אלא נטמנה בתוך האבנים, והכהנים החשמונאים בעיניהם הזכות והטהורות זכו לראות שהיא יוקדת ובוצרת ובעבודתם הקדושה הוציאוה מגנוזה וגילוהו והדליקו בה את המנורה. והנס היה רק בחיצוניות לעיני כל ישראל, שלא היו במדריגה זו לחזות ולהרגיש את האש שיוקדת תמיד על אף שחרב המזבח, ובעבודתם ובעזותם דקדושה של החשמונאים זכו ונתגלה האש בגלוי בגשמיות בהדלקת נרות המנורה שמונה ימים. ועל ידי זה זכו וזיכוי את כל ישראל שיראו בעיניהם אש נשגבה זו שבוצרת ואינה כלה שזה מראה גודל חיבתו של קוב"ה לעמו ישראל שמשרה אורו וזיוו עליהם, ועל

העולמות, כך הוא ממשיך האור הנאצל והנשגב התמידי משמי מעל אליו לתחתונים ולא ראוי זה כראוי זה. לכן שפיר אי אפשר להכליל ולהורות לכל ישראל לנהוג בימי החנוכה בשוה בהליכות חג ומועד, אלא כל אחד כפי מצבו ודרגתו בקודש שורה עליו בימי החנוכה בחינת אורה ושמחה ויום טוב.

על דרך זה עולה יפה השייכות בין קבורתו של יעקב אבינו לימי החנוכה, שכפי המסורה פטירתו של יעקב אבינו היה ביום הראשון של חג הסוכות וקבורתו היה ביום הראשון של חנוכה כפי שמפורש בקרא (בראשית מט, א) שהספידוהו קודם קבורתו שבעים יום^כ, ואם כך סיבב המסובב כל הסיבות וודאי שיש שייכות וקשר הדוק בין הדברים. ולפי דברינו קודם הדברים מאירים, שכשם שפטירתו של יעקב וקבורתו היו רק בחיצוניות, שהרי כבר אמרו חז"ל (תענית ה:): יעקב אבינו לא מת וההספדים והקבורה עשו שבטי קה רק למראה עינים. כך בנס חנוכה, כי באמת לחשמונאים הקדושים לא היה בזה שום נס שדלק

כו. ראה בענין זה לשונו הבהיר של מרן הרה"ק בעל הבני יששכר זי"ע בספרו (מאמרי חודש כסליו מאמר א, א): 'צירוף השם הנכבד המאיר בחודש כסליו הוא ויה"ה יוצא מראשי תיבות הפסוק 'וירא יושב הארץ הכנעני' וגו' בפרשת ויחי (ג, יא), אצל אבלו של יעקב אבינו כשנטמן במערת המכפילה. ולפי הקבלה בידינו היה הדבר בכסליו בימי חנוכה, כי יעקב אסף רגליו אל המטה ביום א' דסוכות, כפי הקבלה שבידינו מן הרמז בפסוק (בראשית לג, יז) 'ויעקב נסע סכתה' ונשלמים השבעים יום בחנוכה'.

הספר שלא זכה להתקשר ולמשוך עליו למטה את האש הרוחני הנפלא הדולק תדיר בשמים ממעל המאיר נשמות ישראל ומבעירם באש קודש, נמצא ביטל את עיקר ושורש פעולת נרות החנוכה הקדושים.

נר ה' נשמת אדם

ונרחיב הענין להבין ולהשכיל בס"ד הדברים בטוב טעם ודעת, שידוע מפי ספרים וסופרים שלכל אדם נתן חי החיים ברוך הוא נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה. הנפש והרוח נפח ה' בתוך גוף האדם, אולם הנשמה פעמים שהיא בתוך האדם ופעמים הוא מחוץ לאדם. וזהו בחינת מה שאמרו חז"ל (נדה ל:) 'נר דלוק על ראשו', כלומר שהנשמה החיה ויחידה העומדים מעל האדם המה מדליקים ומבעירים את הנר הרומז לנפש רוח שבתוך גוף האדם [וזה מרומז ב'נר' שהוא ראשי תיבות 'נפש רוח']. ושורש האור הכביר והנשגב המאיר את הנשמה בא על ידי השמן שהיא בחינת החכמה, הנמשכת מאור הטמיר העליון דהיינו האש תמיד היוקד למעלה בלי הפסקי'. והמשכת האור הנורא והטמיר מלמעלה אל הנשמה שהיא הנר שעל ראשינו ומשם אל

ידי זה שבחו והודו כל ישראל לשמו הגדול ברוך הוא על נסיו ונפלאותיו.

עיקר עבודת הדלקת הנרות להמשיך לתת האור הבהיר העליון

כן הוא ממש בכל שנה ושנה בימי החנוכה בעת העבודה הרמה של הדלקת הנרות, שכגודל אמונתו של האדם שהאש שהבעירו דור דעה בהשלמתם את מלאכת עשיית משכן ה' בכ"ה כסליו במרום דולקת והולכת ולא פסקה מאז, ובעוצם כיסופיו והתקשרותו בבורא כל העולמים שממנו יתברך ומאורו הבהיר תוצאות אש קודש תמידי זה, כך הוא זוכה להמשיך אש קודש נשגבה זו למטה, ובהדליקו נרות המנורה למטה מאירה לו אש זו בתקפה וגבורתה עד למטה ממש ומבעירה את נפשו ורוחו ונשמתו בלבת אש קודש לה', כדברי הקדושת לוי שהבאנו קודם. ומי שאינו מאמין ומתבונן בזה ואינו מעורר לבבו ונפשו להשתוקק בשעת הדלקת נרות החנוכה לידבק באור העליון, אלא מדליק הנרות כמצוות אנשים מלומדה, אף ששכרו הרבה מאוד על פי פעלו שקיים את מצות היום כדת וכהלכה. מכל מקום עיקר חסר מן

כו. כך מצינו בתורתו של מרן המהר"ל זי"ע שהנשמה כשאינה בתוך הגוף הוא דבוקה באור העליון ועי"ז מאירה את הנפש בניצוצי אורה מאור נשגב זה [הגם שדבריו מוסבים על תינוק במעי אמו שעלי' אמרו רז"ל 'נר דלוק על ראשו', כן הוא לענינינו בעת שהנשמה אינו בתוך האדם ומאיר לו מבחוץ]. וזה לשונו הטהור

מעלה עד למטה למטה למקום הנמוך ביותר שהם הרגלים שאין להם שום בחינת מידה, ולכך הרגלים המה מועדים לילך ולהזיק ולמשוך את האדם לרשות הטומאה חלילה וצריך להם שמירה יתירה. והאור הגדול הנמשך בחנוכה מעילא לתתא הוא מאיר ביותר ומגיע אף עד הרגלים להאירם באור הקדושה, ועל ידי כך יש להם שמירה מליילך בדרך חטאים. ועל זה העיד דוד המלך שהוא זכה להמליך את ה' על כל אבריו אף על הנמוכים ביותר שהם הרגלים, להכניסם לרשות מלכו של עולם, כשאמר (ויקרא רבה לה, א) 'בכל יום ויום הייתי מחשב למקום פלוני אני הולך והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ובתי מדרשות', כלומר שבעוצם עזותו וקדושה ובעבודתו הרוממה עלה בידו להשליט את שלטון ה' יתברך שמו אף על הרגלים הנמוכים להכניסם לרשות הקדושה כל כך עד שאפילו כשהיה מחשב לילך לאיזה שהו מקום היה 'רגליו' מוליכים אותו לבית המדרש.

רוחינו ונפשינו ומשם אל כל המידות שהם בחינת כל האיברים, אנו עושים על ידי הדלקת נרות חנוכה בכוונה טהורה בהתקשרות והתדבקות באור העליון יתברך שמו ובאור החכמה העליונה שמאציל וזורח מאיתו יתברך, וכאמור שעל ידי הדלקת הנרות כראוי וכנכון למטה אנו מדליקים הנרות למעלה במרומים. וזהו בחינת 'פרסומא ניסא' שהאור יקרות הבהיר ששרשו בגבהי מרומים יורד ונמשך ומקיף את הנשמה ומשם משתלשל לנפש ורוח ולכל האיברים שהם בחינת המידות, ויורד מטה מטה אפילו עד לסוף הרגלים שהם נמוכים ומגושמים כל כך שאין להם שום בחינת מידה^{כח}.

אור החנוכה יורד עד הרגלים הנמוכים שאין להם בחינת מדה

ועיקר התנוצצות והתגלות האור הגדול של חנוכה נעשה ביום הראשון, בעת שאנו מדליקים נר הראשון של חנוכה אז אנו ממשיכים האור הגדול הטמיר ונעלם בשמי

(חידושי אגדות נדה ל: ד"ה ואמר): 'ואמר 'ונר דלוק על ראשו' פירוש הנר הוא הנשמה שנקרא 'נר ה' נשמת אדם' (משלי כ, כז), וקאמר שהנר הזה דלוק על ראשו כלומר שעדיין הנשמה בלתי מוטבע בגוף. כי הנשמה של אדם מוטבע בגוף כאשר יוצא לאויר העולם, וכל זמן אשר הוא דבר בתוך מעי אמו אין הנשמה מוטבע בגוף. ולפיכך אמר שני דלוק על ראשו אע"ג שהנשמה נתנה באדם מכל מקום אין הנשמה מוטבע בגוף, וכיון שאין הנשמה מוטבע בגוף אז ניצוץ וזוהר עליון דבק בראשו אשר שם הנשמה ובו רואה מסוף העולם בשביל הזוהר והניצוץ העליון.

שוקין, 'ויסוד' הוא הברית קודש, והעטרה הוא 'מלכות'. אבל הרגלים אין להם מדה, ובהשתלשלות המדות כל מה שלמטה צריך שמירה כמו שאמרו (סוטה ח:): 'הירך נהנה בעבירה תחילה'. ולזה הרגלים שאין להם שום מדה צריכים שמירה ביותר, ולזה כתיב (שמואל א ב, ט) 'רגלי חסידיו ישמור', ואצל רשעים כתיב (משלי ה, ה) 'רגליה יורדות מות'. ולזה הם נקראים רגלים מחמת הרגל שיש בהם רגילות בלא דעת, מחמת הרגילות שיש בהרגלים לרוץ וכשרץ בלא דעת יש בזה סכנה גדולה כמו שכתוב (משלי ו, יח) 'ורגלים ממהרים לרוץ לרע'. ולכן צריכים הרגלים שמירה ביותר, ולזה כתיב (שם ד, כו) 'פֶלֶס מעגל רגליך'. ולזה הדלקת של חנוכה מצותן למטה מעשרה הוא תיקון הרגלים להכניסם בהמידות, ולזה כיוונו במה שאמרו (סוכה ה.) 'לא ירדה שכינה למטה מעשרה'. וזהו התיקון מנר חנוכה, להעלות אותם הניצוצות שיש בחינת הרגל למטה מיו"ד למידת השוקים שהוא נצח והוד. וזהו הסימן שנתנו על זה 'עד שתכלה רגל מן השוק' מלשון 'כלתה נפשי' לכלול הרגלים למידת השוקיים, ובנר חנוכה הוא התיקון הזה. עיי"ש מה שמאריך עוד בזה^{כט}.

המורם מכל זה שאכן נתן לנו הקב"ה הרבה מועדים

לחיבת הקודש נביא את דבריו המאירים כספירים של מרן הרה"ק רבי יצחק מראדוויל זי"ע בספרו 'אור יצחק' אשר הוא אבן פינה למה שאמרנו בענין גודל האורה ועוצם הקדושה הנשפע על ידי הדלקת נר חנוכה מהמקום הגבוה ביותר בעולמות העליונים עד המקום הנמוך והשפל ביותר בעולם הזה שהם בחינת הרגלים, וזה לשון קדשו (לחנוכה ד"ה ועוד כתב הטור): 'ועוד כתב הטור (אור"ח ס' תרע"ב) זמן הדלקת נר חנוכה עד שתכלה רגל מן השוק, והוא פלא שלא היה להשולחן ערוך ליתן סימן אחר על הזמן והלא יש בהשו"ע סימנים אחרים בשעת צאת הכוכבים והרבה סימנים אחרים. ועוד קשה מה זה הלשון 'עד שתכלה רגל מן השוק', היה לו לומר עד שילכו בני אדם מן השוק או שלא יהיה נמצא שום אדם.

אחי ידידי הטו אזניכם ושמעו דברי כי הם סודות עמוקים מאוד ואבינכם הנס חנוכה והסימן שנתן השולחן ערוך וכוונת הדלקת נר חנוכה, אך אחי ידידי זאת בקשתי מכם שתקחו דברי לעבודתו יתברך. והנה העשר ספירות הם קומת האדם, כמו 'כתר חכמה בינה' שאמר אליהו ז"ל (הקדמת תיקוני זוהר יז.) הוא הראש, 'חסד גבורה' הם יד ימין ויד שמאל, 'תפארת' גופא, 'נצח והוד' תרין

כט. עוד נביאים מתנבאים בסגנון זה שאור הנשגב של חנוכה יורד מטה מטה עד בחינת הרגלים שהיא תחתית המדריגות והמידות, ראה דבריו הקדושים של מרן

וזמנים בהם אנו זוכים להתעלות עד רום המעלה לדבוק באור העליון ברוך הוא ולקבל משפעת הוד זיו קדושתו, אך בזמנים הללו הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו מגביהנו ומרוממינו למעלה למעלה במעלות הקדושה ובהתדבקות באור הבהיר בשחקים הזורח מהודו יתברך. עולה

על כולם המה הימים הקדושים של ימי החנוכה שבהם שייך לבן ישראל למשוך אליו מהאור הנשגב והנפלא שבגובהי מרומים להיות יורד ומשתלשל מטה מטה עד שפל המדריגה ועומק התחתונים, להאיר אף שם מאור יקרת זיו שכינתו יתברך ולהכניסם לרשות הקדושה.

הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע בספר אמרי פנחס (שער ד' אות רי"ט): 'בשם הרב שהקשה כמה קושיות בחנוכה, א. למה כל יו"ט במילוי הלבנה וזה בסוף חודש דוקא. ב. למה מצוותו דוקא למטה מיו"ד. ג. למה ברשות הרבים. ד. למה בלילה. ה. למה עד שתכלה רגל מן השוק. ותירץ דקודם נס חנוכה היתה ירידה גדולה כביכול להשכינה שנכנסו גויים להיכל וכו', ועל כן הוצרך לירד אור גדול כ"כ שיאיר אפילו במקומות הנמוכים. לכך הוא דווקא בסוף חודש, ודווקא למטה מעשרה 'דלעולם לא ירדה שכינה למטה' וכו' (סוכה ה.). ודווקא ברשות הרבים במקום הקליפות ודווקא בלילה שהוא זמן התגברות וכו', והגיע האור אפילו לבחינת רגליו, וזה 'עד שתכלה רגל' וכו'.

עוד תחזינה עיניך מישרים בדברות קדשו של מרן הרה"ק מרופשיץ זי"ע בספרו זרע קודש, וזה לשונו הטהור (חנוכה ליל ג' ד"ה וזהו פירוש): 'מדליקין בשמן שמורה חכמה, גם אור הוא חכמה, והחכמה אין לה הפסק שמתפשטת עד סוף כל המדריגות עד מדריגות רגלים בלי הפסק בכל קומת האדם, עד שע"י החכמה שבראש יודע האיך לילך ברגליו ומעמדת ומקיימת אותם. ולכן בחג שנמשך אור העליון לעולם הזה נקרא רגל, ו'רגל' גימטריא 'אור ה' אור החכמה שמתפשטת עד סוף כל המדריגות. וזהו שאמר (תהילים קיט, קה) 'נר לרגלי דבריך ואור לנתיבותי', שאפילו לרגלים מאירה התורה החכמה עליונה. והנה כל זה הענין נמשך בחנוכה ע"י נרות חנוכה, כמ"ש הרמב"ן (ריש פרשת בהעלותך) שזה שאמר ש'לך לעד קיימת על נרות חנוכה. ומצותן להדליק בשמן שמרמז על חכמה, ולהאיר אור החכמה שבעולם הזה עד סוף רגל עד כלות הרגל, לבטל כל החשכות שבמדריגות תחתונים מפני האור'.

אור זרוע לצדיק

הנהגת למועלה מן הטבע שמתגלה בתוככי הטבע בימי חנוכה, והטעם לזה

שיחות קודש הכנה לחנוכה – בבית מדרשינו - ד' וישב תשפ"ג

האור הגנוז הלז המאיר את כל הרואה, וכל הבריאה ירדה דרגות רבות קרוב יותר לרע מאשר לטוב, והתהווה מציאות חדשה של כבוד ה' הסתר דבר, ומאז ועד עתה קשה עד מאד למצוא את דבר ה' בכל מקום בעולם, כי כבה מאור העולם ואין בכוחנו להביט בעיני בשר באור זה שבקע את כל המחיצות מסוף העולם ועד סופו והאיר את פנימיות כל הדברים^ל. וזה לשון הגמרא על כל הנאמר הנה (חגיגה יב.): 'אמר רבי אלעזר: אור שברא הקב"ה ביום ראשון, אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, כיון שנסתכל

אופן הנהגת העולם קודם הטא אדם הראשון ולאחריו

בראשית כשברא אלהים את השמים ואת הארץ, הבהיק ה' מאורו (ב"ר ג ד) אור גדול שנכנס ובא בכל פרטי הבריאה, מה שגרם שאדם הראשון וכל פרטי היצירה עמו, נמשכו מעצמם לעשות את רצון ה' בקרבת אלהים לי טוב, ולא היה בידם כמעט משיכה ורצון לתענוג רע, מכח אותו אור נערב שהראה והתקין שכל מציאות העולם היא קודש לה'.

כיון שחטא אדם הראשון והמרה את פי ה' באכילת עץ הדעת, נסתר

ל. זה לשון הרה"ק רבי יעקב קאפיל זי"ע בסידורו – 'סידור האר"י קול יעקב' (סדר פיסום הקטורת) על סדר ירידת העולם אחר חטא אדם הראשון: 'קודם חטא אדם הראשון שהיו כל העולמות במקומן כפי האצילות הראשון, היה רק ניצוץ אחד של קדושה - מאור המלכות דעשיה, מתלבש בקליפות שזו היא חיות שלהם, ולא היתה שליטה לקליפות, שהיו נכנעין תחת קדושה, וזה הניצוץ לא נסתלק מהם לעולם עד ביאת המשיח, שאז נאמר (ישעיה כה ח) 'בלע המות לנצח' שאז יסתלק מהם זה הניצוץ וישארו מתים, ואז 'רוח הטומאה יעבור מן הארץ' (זכריה ג ב), אבל אחר שחטא אדם הראשון וירדו לכן כל העולמות למטה ממקומן, אז ירדו גם כן עשרה ניצוצות מכל עשרה שבמלכות דעשיה לתוך הקליפות

מילי דמלכא

רבי יהודה: אלמלי אתנניז מכל וכל, לא קאים עלמא אפילו רנעא חדא, אלא אתנניז ואזרע בהאי זרעא דעביד תולדין וזרעין ואיבין, ומניה אתקיים עלמא יליג. וזה שאומר הכתוב (תהלים צו יא) 'אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה' (וזהר הקדוש ח"א לא:), שאור זה של הצדיקים, נמצא 'זרוע' כזריעה זו העומדת באדמה כשהיא מוסתרת, אבל משם היא מצמחת ברכה וחיים לעולם. מקום הזריעה שם חבוי אותו 'אור עולם באוצר חיים' - להשפיע על כל העולם כולו, הוא בג' שורשי הבריאה הקרויים בכתבי המקובלים 'עולם' 'שנה' ו'נפש' לד' (ספר יצירה פ"ו

הקב"ה ברור המבול וברור הפלגה לא וראה שמעשיהם מקולקלים - עמד וננוז מהן, שנאמר (איוב לח טו) 'זימנע מרשעים אורם', ולמי ננוז - לצדיקים לעתיד לבוא'.

מלמדים רבותינו, שאף על פי שאור הגנוז אינו מאיר היום באופן נהיר של ראיית כבוד ה' במראה עיניים ממש - כדי שהרשעים לא יפגמו בוליב, מכל מקום אור זה לא התבטל אלא הוא צפון וקיים ומבהיק מדרך דק וצר לדחות הרבה מן האפלה, לפי שאי אפשר להתקיים ולעמוד בעולם ללא אור מאיר זה, וכך נאמר ב'זוהר הקדוש' (ח"ב קמח:): 'אמר

וגם ניצוץ אחד מאור המקיף, ונעשה מקיף להם. וזהו תוספת חיות של הקליפות, ועל ידי זה יש להם כח לשלוט בעולם, הרי הם י"א ניצוצות קדושה, שנבלעו בקליפות, זולת החיות שלהם'.

לא. שחטאם היה בכח מה שאדם הראשון חטא ומאז נתקלקלו הברואים (ראה עוד במגלה עמוקות ריש פרשת לך לך).

לב. כתב בספר הקדוש 'אהבת שלום' (פרשת וישלח): 'והנה לפי פשוטן נראין הדברים שהיתה הגניזה בדרך עונש, אך האמת אינו כן, רק הגניזה של האור של ששת ימי בראשית היה לצורך קיום העולם, כי אם היו הרשעים שבדור משיגים זה האור, היו מוציאים אור זה ושכל זה אל תאוות עולם הזה ועבירות, והיו נותנים כח וחיות גדול לסטרא אחרא, ועל ידי זה היה חס ושלום חורבן העולם, ועל כן גנוז הקב"ה, שלא יהיו נהנים מן האור רק בדרך גניזה, ועל ידי זה יהיה קיום העולם'.

לג. ובתרגום: אמר רבי יהודה, אלמלי היה האור הגנוז גנוז מכל וכל, הרי שהעולם לא יכל היה להתקיים אפילו רגע אחד, אלא מה משמעות גניזת האור, שעשאו הקב"ה כגרעין הזרע שמטמינים אותו בתוך העפר ומשם הוא מצמיח תולדות, אף על פי שהוא עצמו אינו נראה.

לד. ראה בפירוש הרמ"ק לספר יצירה (פ"ג מ"ד): 'צריך להקדים כי הם שלשה חלקים בנמצא הגשמי המתגלה, והם 'עולם' 'שנה' 'נפש' ו'סימניך עש"ן, והם מציאותם אחד'.

אור זרוע לצדיק

לו

היתה אורה יוצא לעולם, שנאמר (מלכים א' ו' ד) 'ויעש לבית חלוני שקופים אטומים', 'שקופות אטומות' - היו מקטינות מבפנים ומרחיבות מבחוץ כדי להוציא אורה לעולם. אמר רבי לוי: משל למלך שבנה לו טרקלין ועשה חלונותיו מקטינות מבחוץ ומרחיבות מבפנים כדי להכניס אורה לתוכה, אבל חלונות של בית המקדש לא היו כן, אלא מקטינות מבפנים ומרחיבות מבחוץ כדי להוציא אורה גדולה'.

מ"א), ובהם צוה ה' את הברכה להשפיע על כל הענפים התלויים בהם, שיקבלו נקודת חיות מאותו אור תעלומה.

הארת 'אור הגנוז' בשורשי ה'עולם' שנה ונפש'

ב'עולם' - הוא במנורת בית המקדש שמשם יצאה אורה לעולם, כמו שאמרו במדרש רבה (ויק"ר לא ז): 'חלונות היו לבית המקדש ומהם

וכך כתב הש"ל"ה הקדוש' (פרשת ויקרא תורה אור אות ג): 'כן האדם למטה הנעשה בצלם ובדמות, היה קרב גופו לנשמתו להיות הכל אחד, להיות כדמות עליון בסוד הדבקות, ואז הוא קרבן לה', והושם בגן עדן שהוא מקום הנבחר ממקומות העולם, ונברא להיות חי לעולם - 'זיהי לנפש חיה' (בראשית ב ז), כלומר, כי נפשו היה כולל כל נפשות העולם, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (תנחומא, פקודי ג) כי כל הנשמות היו כלולות בנשמת אדם הראשון. נמצא היה הוא בחיר מן האנושי, ומקומו היה בחיר, והיה ראוי להיות נצחי לא לזמן קצוב. הרי הוא כולל שלש שלימיות המציאות המוזכר בספר יצירה (פ"א מ"ד) בכמה עניינים, והם: עולם שנה נפש, שהוא סדר העולם, וסדר הזמן, כי שנה הוא ענין השתנות הזמן, וכלל הנפש. כן היה שלם בזמן וחי לעולם. והוא במבחר העולם שהוא גן עדן. והוא הנפש כולל כל נפשות, ואז היה קרבן לה' קרבן ממש על גבי מזבח של מעלה בסוד המרכבה, והיה קרב אצל עצמו, כי היה בעצמו קרבן, והיה מקוים בו 'אדם כי יקריב מכם קרבן לה', כי מכם ובכם היה קרבן לה'. וסוד האכילה שציוה לו השם יתברך לאכול היה הכל בקדושה ובטהרה, כענין שרמוז בפסוק (בראשית ב, יז) 'מכל עץ הגן אכל תאכל' היה בסוד הקרבן, אלא כי שלחן של אדם הוא בסוד הקרבן. והענין, האדם בעצמו היה קרבן לה' בסוד 'אדם כי יקריב מכם קרבן לה', והאוכל אשר יאכל בטהרת הקודש היה קרבן לו, בסוד 'מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם', הרי האדם עולם שנה נפש. אך ורק מיעוט שנתמעט בקלקול עצת הנחש, אז ירד מגדולתו, כי הנחש הטיל זוהמא. ולא פסקה עד שבאו להר סיני, ואז פסקה זוהמת הנחש (שבת קמו א), והיה ראוי להיות מוחזר העטרה ליושנה, וסימנך: 'והר סיני עש"ן' (שמות יט, יח), ראשי תיבות: עולם שנה נפש. אחר כך חזרו לקלקולם בעגל, ואז חזר העולם לקלקולו, ולא יתקן בתיקון האמתי כמתחילת הבריאה, עד לעתיד בגאולה האמיתית'.

רסד), ולכן משתמשין צדיקים בכל דור ודור באור ההוא, היינו, על ידי התורה שיש בה אותו האור שיכולין להסתכל בו מסוף העולם ועד סופו. כמו שראו עיני ממש כמה מעשיות מה שכתב לדודי זקני המנוח רבי גרשון קוטיבור ז"ל שנסע לארץ הקדושה, איך שראה אותו בשבת בחוץ לארץ, ומה זה עשה בחוץ לארץ. והשיב לו דודי זקני באגרת, שבאותו שבת עשה איזה גביר ברית מילה בחוץ לארץ ושלה אחריו להיות מוחל אצלו, וכהנה וכהנה אשר קצרה היריעה מהכיל, אשר הסתכל ממש מסוף עולם ועד סופו והכל היה על ידי אותו אור שננזו בתורה"ל.

ובשנה - הוא בשבתות וימים טובים ובפרט בימי חג החנוכה, שבהדלקת הנרות מזריח אור גדול זה של 'אור הגנוז' (ראה בני יששכר מאמרי חודש כסלו טבת מאמר ב שהארץ ביסוד זה)

ב'נפש'לה - הוא בקרב הצדיקים, שיש להם כח הבטה וראיה למרחוק, לראות את כל היקום בעינים שכליות של ראיית פני אלהים, וכלשונו זהב של ה'זוהר הקדוש' (ח"א מו.): 'בתיב (תהלים לא כ) 'מה רב טובך אשר צפנת ליראיך', 'מה רב טובך' - דא אור קדמאה דגניו קודשא בריך הוא 'ליראיך' - לצדיקים, לאיננו החלי חמאה'. וכל זה נעשה מכה יגיעתם בתורת ה' ששם מקום גניזת אותו אור גנוז, וכפי שכותב ה'דגל מחנה אפרים' (פרשת בראשית): 'ואיתא במדרש (ב"ר יב א) 'כי טוב' (בראשית א ד) - לגנוז, וגנוז לצדיקים וכו' משתמשין צדיקים בכל דור ודור (חגיגה יב) עיין שם. ושמעתי מאדוני אבי זקני [מרן ה'בעל שם טוב הקדוש] נשמתו ערן זללה"ה, היכן נגנז האור ההוא, ואמר שהשי"ת גנוז בתורה (עיין זוהר הקדוש השמטות ח"א

לה. היפכנו הסדר לכתוב 'נפש' קודם 'שנה' כי נשוא מאמרינו נוגע הרבה בנקודת ה'שנה', ולכן דרשנו את הפשוט פשוט קודם.

לו. וראה עוד ב'מאור עינים' (פרשת שמות): 'נודע מה שאמרו רבותינו ז"ל (חגיגה יב) 'אור שבששת ימי בראשית היה אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, כיון שראה שאין העולם כדאי לו, עמד וגנוז לצדיקים לעתיד לבוא'. והענין הוא, כי יש אור הגנוז שנגנז בהתורה, כי התורה נתלבשה בלבושין כמו שכתב דוד המלך ע"ה (תהלים קד א) 'ברכי נפשי את ה'', כי אור הגנוז יקר מאוד להשיגו, ועל זה אמר דוד 'ברכי נפשי את ה'', אך ש'אלהי גדלת מאוד' - להשיגך, כי אורייתא וקודשא בריך הוא חד (זוהר הקדוש ח"ג עג). על כן אמר 'הוד והדר לבשת' בלבושין באופן שכל אחד יוכל להשיגו מהתורה, כפי מה שהוא כך רואה דרך הלבושין הבהירות.

'כי שמש ומגן ה' אלהים' (תהלים פד יב), כמו שהשמש אי אפשר להסתכל בו כי אם על ידי מגן, כך באלף אלפי הבדלות אור עצמותו אור הבהיר, אי אפשר לכל אדם להשיגו, כי ממש על ידי אור הבהיר יוכל להביט מסוף העולם

ב' דרכים בניסים: א. ניסים גלויים
לרבים. ג. ניסים נסתרים ופרטים

לאקדמות מילין ניתי מתיקין
כדובשין מהספר

הקדוש 'באר מים חיים' (פרשת שלח -
במדבר יד ח) שם ביאר יסוד גדול על
מהות הנהגת העולם בדרך נס, ומפני
שכל דבריו נצרכים לענייננו, נעתיק
את כל אריכות לשונו הברוך: 'שני
כחינות נמצאים במה שהקב"ה מפליא
ניסיו לעמו ישראל, שעליהם שיבח
אליהו למרי עלמא (תיקו"ז הקדמה יז).
ואמר: 'אנת הוא [א]. עילת העילות,
[ב]. וסיבת הסיבות'. האחד, כאשר
הקב"ה מפליא פלאות בשבירתו ושידוד
כל כחינת טבע העולם ומכניע כל
מערכת השמים וכוכביהם נגדם, כמו
בפקידת אברהם ושרה כבנים שמול
השמים הראה להיות אברהם עקף
לעולם, לא יראה זרע חם ושלום
וחקב"ה הגביהו למעלה מן המול ואמר
לו מאי דעתך דקאי צדק במערכ,
אהדרנא ומוקמינא ליה וכו' כמו
שאמרו חז"ל (שבת קנו:). או בניסי

היורד לשכון בביתו של כל אחד ואחד
כנרות המנורה בבית המקדש (ראה
רמב"ן במדבר ח ב), ולפיכך 'הנרות הללו
קודש הם'. וכך הוא לשונו של הרה"ק
רבי פינחס מקאריץ זי"ע (אמרי פינחס
שער ד שבת ומועדים אות ח): 'בחנוכה
בשעת הדלקת נרות יורד אור הגנוז,
ולכך יש לכל אדם לישב אצל הנרות
שלו אחר הדלקה כל החצי שעה, ולכך
יש ל"ו נרות נגד ל"ו שעות ששימש
אור הגנוז לאדם הראשון (ב"ר יא ב)
והוא האור של ל"ו מסכתות. ומפני
שהאור הגנוז הוא גדול מאוד ואין
עולם הזה יכול לסבול אותו, ולכך
אינו שוהה בחנוכה רק חצי שעה
בשעת הדלקת הנרות'.

ועל של עתה באנו, ללמוד בינה
מדוע אכן 'זרח בחושך' - בימי
החנוכה שהם בתוקף לילי טבת
הארוכים, 'אור לישרים' של אור עצום
זה שנגנז ואינו מתגלה אלא במקומות
ובנפשות קדושים, שהוא מאיר ובא
בביתו של כל יחיד ויחיד, ושוכן
איתם בתוך טומאתם.

ועד סופו, וכמו שנודע זה ממעשים שראינו מבני אדם שזכו לכך כגון ה'בעל
שם טוב' נשמתו בגנזי מרומים שסיפרו עליו כשהיה צריך לדעת שום דבר פרטי
אפילו מעניני בני אדם - דבר גשמי, היה מסתכל בהתורה ולומד בה בדחילו
ורחימו ומדבק את עצמו עד שהגיע לאור הגנוז בתוכה, והיה רואה בדבר שצריך
לראות ממש, כמו שאמרו בש"ס 'מסוף העולם ועד סופו', אך לא כל אדם זוכה
למדרגה זו, על כן גזרה חכמתו יתברך לגנוז האור ההוא בתורה ולהלבישה
בלבושין בכדי שירגיל האדם את עצמו מעט מעט לראות האור דרך הלבושין
כפי מדרגתו ושוורש נשמתו, וילך ממדרגה למדרגה עד שבהמשך הזמן יוכל
להגיע לאור הגנוז בה, לראות הבהירות בלי מסך מבדיל, עיין שם עוד.

מילי דמלכא

בית המלך ולבקש מלפניו על עמה וכו'. ועל זה הקב"ה מהולל בתשבחות סיבת הסיבות שהוא המסכב כל הסיבות וכל טבע העולם, הכל מלא השגחת הכבוד יתברך והוא מלא נסים ונפלאות בהמצאות טרף לבריותיו ובכל הדברים שבעולם'.

ובהרחב דבר, המפורסמות אין צריכים ראייה שתכלית

בריאת העולם היה רק לשם כוונה אחת, שנתאוהה הקב"ה שיהיה לו דירה בתחתונים (תנחומא פרשת נשא טז) ויוודע ויתאמת גם במקום השפל ביותר שה' מלך ומלכותו בכל משלה. כפי שכבר הקדמנו בריש המאמר, בתחילה קודם שחטא אדם הראשון על הנפש, מהלך אלוהי זה הושלם על ידי שהבריאה כולה הייתה מחוברת לגבוה באופן נעלה, וראו הכל בכיורוד את נקודת ה' בכל פרט ופרט, אך כיון שחטא אדם הראשון, נשתנו סדרי בראשית בגזירתו של מקוּמְלִי, ומאז ועד עתה עיקר רצונו ששמו יתגדל ויתקדש דווקא מתוך הסתר דבר, שעולם כמנהגו נוהג על פי טבע מבלי כל שינוי, ואף על פי שנדמה כאילו עזב ה' את הארץ, יבררו ויחפשו מי בעל הבירה וימצאו אותו.

יציאת מצרים וקריעת ים סוף והורדת המן והשלו ארבעים שנה לשש אלף רגלי, שכל אלה הם ניסים למעלה מטבע העולם. ועל זה עולה שבחו ב'עילת העילות', כי לפי שהוא כביכול העילה הראשונה וכולם הם עלולים מאתו יתברך, הרי כולם בידו הם לשברם ולהכניעם ולכפותם מלפני מקבלי התורה וצאצאיהם.

והשנית הוא, כשחם ושלום אין ישראל זוכים לבחינה המופלאה הלוז שיהיה הנם נגלה ונראה לעין כל - כי הוא האל העושה פלא, אז כביכול הקב"ה מפליא נסיו עמהם מלובש בדרך טבע העולם, כמו בנס חנוכה כשעמד עליהם מלכות הרשעה וכו', אף שהקב"ה מסר 'גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים' (נוסח י'על הניסים), מכל מקום יוכל המתעקש לומר כי מקרה הוא שקרה בטבע העולם להיות אימת חלש על ניבור ולהתנבר עליו, וכן בכל מלחמות ישראל אף שהיו בנסים מופלאים, מכל מקום הם מלובשים בטבע העולם לערוך מלחמה בבלי קרב לישא גוי אל גוי חרב, וכמו בנס מרדכי ואסתר אף שהיה נם נפלא פלא והפלא, מכל מקום נתלבש בטבע שתלקח אסתר אל

לז. חובה עלינו לציין את הפשוט והמובן, שחלילה מלומר שהיה שינוי ברצונו העליון, אלא שמראשית כזאת זה היה רצון ה' שהבריאה תרד אחר כך מטה מטה וכפי שהאריכו בזה ספרי הקודש, ואנו לא באנו אלא לכתוב בשפה ברורה שתהיה מובנת לכל לפשט את נקודת החילוק בהנהגת העולם בין קודם חטא אדם הראשון לאחרי.

אור זרוע לצדיק

מא

או בדור המדבר, או שמא בהנהגה נסתרת של חיי טבע כפי המציאות ברוב ימות עולם, ברם 'ניסים פרטיים', כלומר, אותות ומופתים שנעשו לצורך יחידים לא פסקו מעולם, וכמו המעשה ברבי פינחס בן יאיר שביקש מנהר גינאי שיחלוק לו מימיו וסייע בעדו לקיים מצות פדיון שבויים (חולין ז. ו) וכך הוזה. או כמו הנודע (דגל מחנה אפרים פרשת וישלח וראה גם נוצר חסד להרה"ק מקאמרנא ז"ע פרק ו הובאו דבריו להלן) ממרן ה'בעל שם טוב הקדוש' ז"ע שעבר את נהר הנעסטר בנס שלא על ידי שמות הקודש^{לה}, ועוד ניסים ונפלאות עד אין חקר שנעשו למען הצדיקים ובכוחם, ובעזרת ה' בין הפרקים יתבאר על נכון גם מושג זה על מה ולמה זכו אותם קדושי עליונים לניסים אם נשתנה סדרו של עולם שלא להשתמש בדרך שמעל לטבע.

קצרים של דברים, רצה ה' לשכלל עולם גשמי אשר משם יתקדש שמו, ומחשבה זו לא השתנתה מעולם, אלא דרכי העבודה כיצד להגיע לידי כך השתנו לפי הזמן וגדלות הנבראים, קודם החטא היתה ההנהגה באופן של למעלה מן הטבע, מהארת ה'אור הגנוז' המבטל את כל הבלי הגשמיות. ולאחר חטאם של אדם ותוה, נתקללה

יוצאים מן הכלל האמור – על דרכי ההנהגה אחר החטא, הם ניסי יציאת מצרים וקריעת ים סוף וביותר הנס האלוהי שה' ירד משמי קדשו והודיענו את תורתו, שכל אלו הם ניסים שלא כדרך הטבע אף על פי שספו תמו דרכי ההנהגה של קודם החטא, לפי שבם רצה ה' להניח להם לישראל, חיזוק ותוקף להגדיל את אמונתם בו, ואז מתוך שיהיה גלוי וידוע לפנייהם כי גדול ה' ומהולל, אזי גם בהנהגת הטבע שתבוא לאחר מכן ימשיכו לתפוס בפלך האמונה של 'אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד' (דברים ד לה), ודברנו הכא, הן הם דברי הרמב"ן הנודעים שבסוף פרשת בא (שמות יג טז) בחיזוק מצות האמונה שם הציב כמסמרות דברי אמת: 'ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם'.

ודע וראה, שכל אמרנו עד עתה נסובים על דרכי ההנהגה בכלליות, היינו, כיצד מורגשת הנהגתו ית' בעולם באופן כללי, האם על ידי ראייתו בחוש כפי שהיה קודם החטא

לח. מעשה זה הובא בהרבה ספרי החסידות, וב'דגל' שהוא המקור כולם - כך לשונו: 'על דרך שסיפר אדוני אבי זקני [מרן ה'בעל שם טוב הקדוש'] נשמתו עדן זללה"ה, שפעם אחת עבר הנעסטר בלי שום שם, רק היה מניח חגורו ועבר עליו. ואמר, שבאמונה גדולה הוא שעבר'.

מהדורות שלאחריהם לא זכו לנפלאות כמו הדורות המאוחרים השפלים ונמוכים בקומתם.

מלמדים ספרי הקודש יסוד גדול, שאף על פי שאמת נכון הדבר שהדורות הראשונים היו בדרגה עילאה של ידיעת ה' ויראתו, אבל עדיין מכל מקום לא זרחה להם אור השמש של התורה, וכפי שעיננו תחזינה מישרים שאין בידנו מאותם הימים והקדושים שום הלכות ודקדוקי סופרים שנמסרו לנו על ידם אלא ממש מעט מזעיר - ולכן גם לא יוכלו לפעול ולחיות בדרך של נס, לא כן בגלות בית שני ש'במחשכים הושבנו' (איכה ג ו) 'זה תלמוד בבלי' (סנהדרין כד.) בגלות בבל, דווקא 'משם רועה אבן ישראל' עד היום הזה בריבוי התורה שלא זכינו עד אז, של הלכות ואגדות, דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים, קלים וחמורים מבלי סוף.

ואלו הם דברי ה'פרקי היכלות דרבי ישמעאל' (רבתי פרק לא) המגולל לנו את סוד זה של ריבוי התורה שנמסר דווקא אחר חורבן בית שני: **'אמר רבי ישמעאל: כך אמר רבי עקיבא משום רבי אליעזר הגדול, לא קבלו עליהם אבותינו לשום אבן על אבן בהיכל, עד שכפו למלכו של עולם וכל משרתיו ונוקקו להם לט, ונילה להם סודה של תורה היאך יעשוהו והיאך ישתמשו**

האדמה ומאז ועד עתה הבריאה פועלת בכוונת מכוון על פי דרך הטבע - והוא הנקרא דרך של 'סיבת הסיבות' וכמבואר, זולת עתים מיוחדים שבהם כימי צאתנו ממצרים, שאז מתנוצץ הארה למעלה מדרך הטבע גם בסדר הנהגת העולם, בבחינת 'עילת העילות'. וגם בזמני הטבע עדיין נעשים ניסים פרטיים, אבל אין בכוחם של אותם ניסים לשדד מערכות תבל ולגרומ לכל הבריאה לכוף עצמם תחת ה', אלא הם הארת פנים משמים המוגבלת למעטים מאוצר מתנת חנם.

התגברות הניסים ואור התורה החל מוזמן חורבן בית שני

לבשנדייק נמצא, שגם 'הניסים הפרטיים' שאמרנו שהם נותנים גם כעת אור כבראשונה, לא היו נחלה שכחה אצל עבדי ה' עד ימי בית שני וכפי שניתן להיווכח מעיון בספרי הנביאים שאין בהם כמעט ניסים ופלאות שקרו מעל לדרך הטבע זולת כמה נסים אצל אליהו ואלישע או במעשה שמשון הגיבור וכיוצא בזה שהם מועטים מאד ביחס לניסים שקרו לאחר מכן, ועיקר התפשטות מעשה ניסים לאלפים ולרבבות היו החל מימי בית שני ואילך, ודבר זה אומר דרשוני, מדוע אבותינו הראשונים שהיו גבוהים

אור זרוע לצדיק

מג

הרואה והשומע מאשר נעשה, יתמלא ביראה טהורה בראותו שלה לבדו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו, ולשוב מכח זה לעבוד את ה', וכפי שמשה ובני ישראל ענו ואמרו בשירת הים, שפרסום הנס של קריעת ים סוף השיג את מבוקשו, ש'אז נבהלו אלופי אדום אלי מואב יאחזמו רעד נמוגו כל יושבי כנען' (שמות טו טו). והנה אף שאצל הקב"ה אין חילוק בדרכי ההשפעה אם היא דרך נס או שהיא כדרכו של עולם בכח הטבע, לפי שהטבע עצמו הוא גם כן כולו נס, מכל מקום כיון שעיקר רצונו להנהיג את עולמו בדרך הטבע, כי ההנהגה הניסית ממעטת את עבודת ויגיעת האדם למצוא את מוצא פי ה'. על כן לא עבד הקב"ה ניסים בכדי (עיין ברכות נח.) - ונסתם מאיתנו דרך זו של ניסים שמעל לטבעו של עולם.

אבן אותם קדושי עליונים שזכו בכח עבודתם לכתת את גופם עד שכל מעשיהם מושלכים לגבוה לעשות רצון קונם וחפץ צורם, אזי שוב אין טעם להסתיר מהם ולהנהיג את העולם על פי הטבע, שהרי הם מעידים ואומרים גם בתוככי הטבע שיש ה' בקרבם ואין להם הפרש בין זה לזה.

בוי'. ועוד שם (פרק כז): 'אמר רבי ישמעאל: כך אמר רבי עקיבא משום רבי אליעזר הגדול, מיום שנתנה תורה עד שנבנה הבית האחרון, תורה נתנה, [אבל] הדרה, יקרה, גדולתה, וכבודה, ותפארתה, אימתה, פחדה, ויראתה, עושרה, נאותה, וגאונה, עוזה, ועוזה, וכבודה לא נתנו עד שנבנה בית אחרון'.

ומשכך ננקוט האי כללא בידנו לתרץ את ששאלנו אודות ריבוי הניסים באחרית הימים, ששני אלו הניסים והנפלאות הולכים בד בבד עם הארת אור התורה, שכפי מה שאור התורה מתפרסם בעולם, כך גם הניסים מצויים ופריים ורבים יותר, ולכן ישראל שבבית ראשון אפילו שהיו גבוהים ונישאים, כיון שלא זכו לאורה של תורה עמוקה לא היה בכוחם לגלגל ניסים, אבל יהודי בית שני שזכו לכתרה של תורה יוכלו ממילא למשוך הארות של ניסים בכל מעשיהם ומסעיהם.

תכלית הנס להגדיל שמו ית', ומעלת הצדיקים שמבררים את שמו תמיד גם בטבע ולכן אין טעם שהעולם ימשיך להיות מוסתר

והענין באריכות זהו ביאורו, תכליתו של 'נס' הוא לגרום שכל

מה שביטלו אנשי כנסת הגדולה את יצר הרע של עבודה זרה (יומא טז), עיין שם עוד.

מ. 'ישתמשו בו' היינו ההוראה כיצד לפעול צירופים בשמות הקודש (לשם ספר הכללים כלל ג ענף ג אות ט).

מילי דמלכא

הטבעיים כמו רבי חנינא בן דוסא, והכל בדיבור פיו'.

חנהגה זו של למעלה מדרך הטבע, מסורה רק לצדיקי אמת ואין יד הכל ממשמשים בה, וזה כי האדם הפשוט, גם אם מתעורר בקרבו הארה נפלאה לעבוד את ה' בתורה עבודה וגמילות חסדים, הלב יודע יותר מכל, שכשתנוח ממנו הרוח ותלך לה, יצר הרע חוזר למקומו^א (כ"ר ע ה) ואדם כמנהגו נוהג - לאכול ולשתות ולהתענג בתענוגים, והוא מתקשה עד מאד לפעול ולהפעיל את מעשיו ולחיות כאילו המלך מביט בו ורואה כל תנועותיו והליכותיו ולעשותם בקדשי קדשים, וכיון שכך, שהוא אינו דבוק כסדר בידיעה זו שאין מציאות של טבע והראיה שהוא נמשך אליו פעם בפעם, לכן אי אפשר להבהיק עבורו אור של למעלה מדרך הטבע אחר שהוא עצמו קשור ומאמין בטבע, לא כן בצדיקים שאין להם שום שינוי בדביקות עליון לה', וגם בעת שקשה להם הרי הם עומדים במלחמה שערה שלא לילך שוב אחר הטבע, ומשכך רב כוחם לזכות שא-ל ה' יאר להם ויגלו עיניהם לראות את האור הגנוז היכול לגבור על כל מניע ומפסיד

ולכן, כשהטבע מונע בעדם לעשות פעולה שהוא בעצם רוחני לצד עבודתם הרמה, מיד מאיר להם פנימיות הטבע של האור הגנוז בהבהקה מיוחדת, עד שהנהגת מעל לדרך הטבע של אור יקר זה, נהפך להיות אצלם ההנהגה הטבעית ממש, שכן לדידם גם הטבע הוא אינו טבע כלל אלא הארת ה', וכיון שכך בדין הוא שיאיר עבורם ה'אור הגנוז' העושה ניסים ומוכיח שהעולם כולו הוא מעל לדרך הטבע.

ובך כותב ברורות הרה"ק מקאמרנא זי"ע בספרו 'נוצר חסד' (אבות פ"ו מ"א) ככל שאמרנו, שמי שדבוק בה' בכל לבו, גדול כוחו לחיות את כל חייו שלא על פי טבע: 'ולפי רוב דביקותו למעלה בעקירת כל המחשבות נשמייות, כך הראות השכינה עליו ויכול לבטל כל גזירות שלמעלה, ויכול לראות מסוף עולם ועד סופו ולשמוע כרוזין של מעלה. וזה היה מדרגות מרן אלהי אור ישראל ה'בעל שם טוב' בתכלית, ועל ידי זה ראה מסוף עולם ועד סופו, ושמע כרוזין של מעלה ועשה אותות ומופתים לעיני כל ישראל, ושינה כל

מא. זה לשון המדרש: 'וירא והנה באר בשדה' (בראשית כט ב) - זה בית הכנסת. 'הנהגה שם שלשה עדרי צאן' - אלו שלשה קרואים. 'כי מן הבאר' וגו' - שמשם היו שומעים את התורה. 'והאבן גדולה' - זה יצר הרע. 'ונאספו שמה כל העדרים' - זה הצבור. 'וגללו את האבן' - שמשם היו שומעים את התורה. 'והשיבו את האבן' וגו' - שכיון שהם יוצאים להם יצר הרע חוזר למקומו'.

אור זרוע לצדיק

מה

איש הטבע בנס גדול, יבוא הלה וימשיך בכוחו זה ליראה את ה'.
הרי לפנינו יסוד גדול, שכל שהאדם משליך את טבעו הקשה ומתאמץ בידעה שהכל מידי ה' השכיל, כך מסייעים אותו מן השמים (שבת קד:) שלאט לאט טבעו נהפך להיות 'טבע של למעלה מדרך הטבע', וכל העולם כדאי לו (אבות פ"ו מ"א) ולא נברא אלא בשבילו כדי שיוכל לשמש את קונו.

ריבוי התורה - האור הגנוז, התגלה דווקא אחר שהוברר שגם הגלות היא מהשי"ת

מעשה יובן ענין זה שתמהנו בו על ריבוי התורה והניסים מוזמן בית שני ואילך מה שלא היה בימי קדם, ונאמר, דבאותם ימי חורבן היו בני ישראל בתכלית שפל המצב, אחר שניטל כבוד מבית חיינו וגלו ממקומם בגולה אחר גולה בתרפה ובביזות, כבן המורחק משולחן אביו בקצף גדול (ברכות ג). ואז מצד אורחות הטבע היה עלינו להסתובב בין האומות דווים וסחופים אבלים וחפויי ראש ולהתאונן על התגשמות נבואת אחרית הימים, אבל דווקא שם במחשכי בבל, השכילו בני ישראל להבין, שכל הקורה אותם הוא 'מאהבת ה' אותם' (ע"פ דברים ז ח) 'לדעת הישנם אוהבים את ה'' (ע"פ דברים יג ד), וגילו שהקושי הוא אינו אמת אף על פי שכך נראה בעינים, וכל הגלות הוא במקרה בלבד

מחיי הטבע. ובזאת ייתי לנא מדוע כשהוצרך מרן ה'בעל שם טוב הקדוש' להשלים רצונו שהיה רוחני כולו, לא היה רבואת במה שהטבע נכפף למלא את מבוקשו, כיון והלמעלה מדרך הטבע היה טבעו בעולם, מחמת שכיתת בעבודתו את המושג טבע המגביל את ראיית פני ה', וכל הנהגותיו היו באופן זה.

שנא נוכל להביא ראייה לדברים הללו שיכולים לזכות להנהגה ניסית רק על ידי ביטול מכל וכל אל ה', מהמסופר בגמרא (ברכות כ): 'אמר ליה רב פפא לאביי: מאי שנא ראשונים דאתרחיש להו ניסא, ומאי שנא אנן דלא מתרחיש לן ניסא, אי משום תנווי' וכו' - הוכיח לו רב פפא שכיום לומדים יותר מבימי קדמונים, ובכל אופן 'ואילו רב יהודה, כי הוה שליף חד מסאניה - אתי מטרא, ואנן קא מצערינן נפשינן ומצוח קא צוהינן ולית דמשנח בן. אמר ליה [אביי לרב פפא]: קמאי הוו קא מסרי נפשיהו אקדושת השם, אנן לא מסרינן נפשינן אקדושת השם'. ונפרש לומר שמכאן נמצא חן ושכל, שכל מה שמוסרים נפש לפני ה' ומקדשים מלחמה בתוך הגשמיות להתוודע ולהיגלות כי הוא מלך, כך זוכים להיות קרבים גבי מלכא ולניסים גלויים, לפי שהטבע ושאינו, שניהם שווים לטובה, אבל אם חסר במסירות נפש למען שמו באהבה, שוב איננו ראויים לניסים, כי מאן יימר שכשישמע ה' את קולנו ויזכה את

מילי דמלכא

ומפורש שם כל סתרי המרכבה מה שלא ניתן רשות לדרוש בידוע. ודווקא כבבל נתייסדו כל התורה שבעל פה כאומרם ז"ל (סוכה כ.) עלה עזרא מבבל ויסדה, הלל הבבלי רבי חייא ובניו ויסדוהו. ולא פסקו מהם שתי ישיבות כראיתא בתנחומא (פרשת נח ב.) ובוודאי אין דווקא המכוון על גלות בבל, כי כמו כן כל הגלויות פועלים התקרבות הנאולה והתרבות התחדשות התורה בכל דור, כאומרם ז"ל (שיהש"ר ד יב) הרבה צדיקים העמידה בחורבנה יותר מישובה'.

החשמונאים לא שתו לב למגבלות הקושי והטבע, ובכה זו זכו להארת אור הגנוז שלמעלה מן הטבע

על פי הדברים האלה יאר לנו ענינו של חג החנוכה באור גדול, דהנה בהאי שעתא של נס חנוכה היו ישראל בשפלות גדולה, וכמו שהאריכו אגדות חז"ל^{מב} וספרי קורות הימים כיוסיפון' וספרי 'מקבי' ועוד, שרבים מעם ישראל הלכו שולל אחר תרבות יון שביקשה להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך', ורוב מנין ובנין של כלל ישראל נטו בלבם לחכמת יון וענינים, ורק י"ג אנשים שהם חשמונאי ובניו נותרו לה' לבדם כמו שגילה רש"י בפירוש מקרא שכתוב

היפך דרך הטבע (דרוש לשבת הגדול למהר"ל ועוד רבות בספריו). וכיון שכך - שהאירו גם בסבך גלותם הקשה שהטבע אינו כפי שנראה אלא חבוי בו אור גדול, מיד זכו שנגלה כבוד ה' עליהם כמו שנרמזו בכבואת יחזקאל שהיתה תיכף עם בואם לבבל, ומאז ועד הלום מאיר בעולם אור גנוז שנגנז בתורה, שהשי"ת שווה ומשווה בין גלות לגאולה ובשניהם נמצא השי"ת, ועל כן גם אין נפקא מיניה בהנהגה על פי טבע להנהגה ניסית שידיעת שניהם שווה כאחד שא-ל אחד עשאים, והנהגת ישראל נהפכה להיות בצד מה בהנהגה של למעלה מדרך הטבע החקוקה בתוך חיי הגשם המוגבל, ולכן נפתח להם פתח של ריבוי ניסים פרטיים בזמן הזה אשר לא ראו מקודם לכן.

ולא גלות בבל לבד אמרו אלא גם בכל הד' גלויות וכן בגלות הפרטי של האדם בעצמו, שכפי מה שמוכרר לאדם שהמיצר הטבעי אינו אלא הסתר פנים והוא מתייגע למצוא אור ה' בתוכו, כן זוכה לאור התורה - אור הגנוז ולהנהגה ניסית בתוככי הטבע, וכדבריו של הכהן הגדול מלובלין זי"ע (פרי צדיק לסוכות אות ח ובעוד מקומות רבים בספריו): 'כמו שמצינו בגלות בבל דייקא נפתחו השמים וראה יחזקאל כל מעשה המרכבה,

מב. ראה למשל במעשה דמרים בת בילגה (סוכה נו.) ובעובדא דיוסף משיתא ויקום איש צרוורת (ב"ר סה כב) ועוד רבים.

עומק משמעות גזירת יון שכל בתולה תינשא להגמון תחילה

ונוסף עוד טעם לשבח בעניין זה. בספרו של ה'של"ה הקדוש' על התורה, ישנו חידוש בג' הפרשיות העוסקים במכירת יוסף ורדתו מצרים 'וישב - מקץ - ויגש', שם אוגד הרב המחבר את ג' אלו לאחדים בידי ונוקב להם שם כבוד בשם 'צאן יוסף' לבאר מעשה זה של 'מכרם בכסף צדיק' (עמוס ב ו), ונמצא כתוב שם (תורה אור פרשת ויגש אות יח ובהמשך הדברים), שיוסף הצדיק נגלו לו כל תעלומות התורה, מחמת שהיה שמור בקדושת היסוד בדרגת צדיק יסוד העולם.

וביאורו כך הוא, שמירת מידת היסוד עניינה, לקחת את כל התענוג הגשמי שהוטבע בנפש האדם, ולבטלה מכל וכל אל התענוג שה' רוצה - שישמרו את משמרת אלו האברים ולא ישתמשו בהם לצורך הנאה גשמית בעבור שאהבת ה' תהיה יותר מההנאה הגשמית שביכולת האדם להשיג בקלקולו. ואם נשתמש במטבע לשון שאמרנו עד הנה, הוי אומר: שמירת היסוד פירושו, לבטל את כח הטבע המסתיר את ה', מתוך ידיעה שהטבע הוא אינו כפי צורתו הנראית אלא גבוה יותר, וגם שם

בברכת שבט לוי (דברים לג יא) - 'מחץ מתנים קמיו ומשנאו מן יקומו': 'ראה שעתידין חשמונאי ובניו להילחם עם היונים, והתפלל עליהם, לפי שהיו מועטים י"ב בני חשמונאי ואלעזר כנגד כמה רבבות, לכך נאמר 'ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה'. וכל סיבת יציאתם של בני חשמונאי למלחמה היתה רק למען שמו באהבה, כדי להשיב את ישראל למוטב, ולהודיע בעולם 'מי כמוכה באלים ה'" (ראה פירושי סידור התפילה לרוקה בכיאר 'או ישר'), ולהשיב את העבודה אל בית המקדש וששם יעבדהו ביראה כשנים קדמוניות. ועל כן - כיון שמלחמתם היתה לשם שמים, שלא חשבו לרגע שמלחמתם נגד אימפריית יון הינה מלחמה אבודה, ואיככה ירדוף אחד מהם אלף ושנים ינוסו רבבה, זכו לאור באור ה', שהשי"ת אמר ויהי, שכיון ושמו מקודש בפייהם גם במעמקי הטבע, שוב כבר אין טעם לחלק בין הנהגה טבעית להנהגה ניסית, וקבלו התגלות הארה ניסית בתוככי מלחמתם הגשמית ש'מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים' והתמלאה משאלותם של החשמונאים להאיר את שמו הגדול בחשכת הזמן וכמו שאומרים בשבח 'ועל הניסים': 'ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך'.

מג. וזה לשונו בריש פרשת וישב: 'שלושה פרשיות אלו עולות בקנה אחד, מדברות מענין עסק יוסף עם אחיו שהלך לראות שלום אחיו ושלום הצאן, וקרהו כל הסיפור. על כן כללתינהו, ובחדא מחתא מחתינהו יחד בחוט המשולש'.

מילי דמלכא

חרטה על דגלה כידוע הנהגה שכלית של הבנה וידיעה ולהיות המח הגשמי שליט על הלב, ואם כן קשה, מהיכן הגיעו הארורים האלו לגזור גזירה שכל עניינה תאוות לב שלא על פי הוראת שכל, ושכל באי עולם מימות נח ואילך כבר פרשו עצמם וגזרו עליהם שלא לעשות כן (ב"ר פ ו). עלינו לשוב על הראשונות ולומר, שכיון וכל מלחמת יון היתה כנגד מידתו של יוסף - היינו, הגילוי שהטבע כולו בטל מפני אור ה' והתענוג לא-ל-עליון, על כן כשעמדה מלכות יון הרשעה עלינו וביקשו שנהיה אנחנו וצאצאינו כולנו כפופים לשכל האנושי, פתחו תחילה בקלקול מידת הקדושה, על מנת להטביע את ישראל בטבע, ושלא יתגלה להם אור ה' היוצא לשומרי בריתו ולזוכרי פיקודיו של מקום^מ, וידעו שכיון ויבטלו את קדושת ישראל המאמינים שה' מנושא

נמצא השי"ת. ולפיכך יובן, שמאחר ולא קם עוד בישראל כיוסף אשר מסר נפשו בניסיון קשה משל האבות (ב"ר פז ה) לשמור על קדושתו ותאוותו, לכן ממילא נפתחו לפניו אוצרות שמים של הארת האור הגנוז החבוי בתורה שהם מעל לדרכו של עולם כיון שהוא עצמו היה מנושא ומוגבה מטבע הבריאה^מ.

וכאשר אמרנו ביוסף הצדיק כן ראינו בנס חנוכה, כי אמרו ז"ל (כתובות ג, רש"י שבת כג. ד"ה היו באותו הנס) שהיתה גזירה ממלכי יון, שכל בתולה המבקשת להינשא, תינשא לטפסר תחילה, עד שקמה בתו של יוחנן כהן גדול ומסרה נפשה בהריגת האגמון אליפורני ובטלה הגזרה. ולכשנתבונן יעלה ויבוא לפנינו שגזירה זו היא אחת מפלאי הפלאות הגדולים ביותר מגזירות היוונים, לפי שמלכות יון

מד. וב'שפת אמת' (פרשת מקץ שנת תר"נ): 'החושך בא על ידי שהנהגת עולם הזה מתלבש בטבע וצמצום, אבל לבני ישראל מיוחד הנהגה פנימיות שהוא בלי גבול ומדה - בכח התורה דכתיב בה (איוב יא ט) 'ארוכה מארץ מדה' וכו'. ועל ב' אלו [היינו, ב' ההנהגות] נאמר 'להגיד בבוקר חסדך' (תהלים צב ג) - הוא כשמתגלה אור הפנימי בחינת יוסף הצדיק שנקרא 'בוקר' כמו שכתב ב'זוהר הקדוש' (ח"ג דד). 'אמונתך בלילות' - הוא כשמתלבש בטבע אז התיקון על ידי אמונה'.

מה. קח נא מלשונו של הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין ז"ע בספר 'פרי צדיק' (לחנוכה אות א) המלמד את כל זאת: 'והנה חנוכה חל תמיד סמוך לפרשת וישב שמדברת מתיקון פגם הברית. והיינו, שיבורר 'ועמך כולם צדיקים' (ישעיה ס כא), ואור תורה שבעל פה הוא מטלא דעתיקה וזה שנאמר (דברים לב ב) 'תזל כטל אמרת' - דקאי על תורה שבעל פה. והוא אור הראשון שנגנז לצדיקים כמו שאמרו בחגיגה (יב). שנאמר (בראשית ד ד) 'וירא אלהים את האור כי טוב' - ואין טוב אלא צדיק שנאמר (ישעיה ג י) 'אמרו צדיק כי טוב'. ואור הראשון נגנז לעמלי תורה שבעל

אור זרוע לצדיק

מט

מסיחים דעת מאיתו ית' ומציאותו, וכל הטבע שלהם שווה בעיניהם כהנהגת ה' של ניסים שלמעלה מדרך הטבע, שבשניהם נמצא נקודת ה' המחיה אותם.

ובכן נשיגב לומר, שגם בנס חנוכה היה לייג בני החשמונאים עבודה קשה למאד, שמלבד מה שלחמו בחירוף נפשם בקשת ובחנית להשיב למתורפיהם מלחמה שערה, היה עליהם להישאר גם בד בבד אחוזים ודבקים בה' ולא להסיח דעת לרגע אחד מעמו ית', כי רק כשהמח אינו בורח למחשבות אחרות, הוי סימן מובהק שהקשר של קיימא בינו לבין ה' עומד איתן ואינו משתנה לפי הזמנים, מה שמביא בהשפעתו ניסים ותשועות, ולולא זה הרי הוא ככל אדם שאינו למעלה מן הטבע ולכן אין בכוחו לפעול ניסים. ומעתה נאמר, שכשהנר דלק ח' ימים הוי סימן והוראה על כך שהחשמונאים היו אכן תפוסים בחכמה בהשי"ת, וזה גרם שהנס שנעשה בשמן שרומז על

ומוגבה מעל לטבע, יכול יוכלו לנו אחר כך למשוך את הלכות אחר תרבותם הרעה.

נס המנורה מורה שבני ישראל היו אחוזים בדביקות אמת ללא הפסק מדאיתנן להכא, יש בידנו חכמה ודעת להבין ולהשכיל הבנה חדשה על הנס השני של חנוכה, ש'נכנסו להיכל ולא מצאו שמן מהור במקדש אלא פך אחד, ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד, והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים' (לשון הרמב"ם הל' חנוכה פ"ג ה"ב). דהנה נא הואלנו לדבר לעיל מיניה, שהנהגת הניסים אינה מסורה לאנשים פשוטים, לפי שאצלם אין האור הלזה של למעלה מן הטבע מבהיק באור גדול, וגופם נמשכם פעמים רבות אחר ההנהגה הטבעית להימשך אחר הגשמי, ולא כן נחלת עבדי ה' שלהם יאתה להשתמש בניסים ובנפלאות, לפי שהם מבטלים את כל תענוגם והנאתם אל ה' בכל זמן ועידן, ואינם

פה כמו שאמרו (תנחומא פרשת נח ג) על הפסוק (ישעיה ט א) 'העם ההולכים בחושך ראו אור גדול' - אור שנברא ביום ראשון וכו'.

זה שנאמר (זכריה ט יג) 'ועוררתי בניך ציון על בניך יו', והוא על פי מה שמובא ב'זוהר הקדוש' (ח"א קפג). 'ציון, איהו שכלולא ושפירו דעלמא' וכו' והיינו מדת צדיק יסוד עולם, וכמו שכתבו בספרים הקדושים (לקוטי תורה פרשת וישב) ציון גימטריא יוסף. וקליפת יון שהיה להכניס זוהמא בבנות ישראל, כמו שאמרנו שגזרו תיבעל לטפסר תחילה היה נגד והיפך ממידת צדיק. ועל כן החשמונאים שהיו שורש תורה שבעל פה אז, והיינו, שהיו מבוררין במידת צדיק וזכו לאור הראשון שנגזר לעמלי תורה שבעל פה, על כן היו הם המנצחים לקליפת יון'.

יסודם ויש בתוך הטבע אור הגנוז המוחבא בתוכו, וכיון שאלו הכהנים משרתי ה' הערו למוות נפשם בשם כל ישראל, על כן גם לניצחון שלהם יש שייכות לכלל כולו, ונקבע שנס חנוכה אינו נס של הכהנים והצדיקים אלא נס לכל ואף לפחותים, כי נחשב הדבר כאילו כל בני ישראל נכנסו לדביקות עליונה שה' מצוי בכל, ולא עזבו את דביקותו ממנו לרגע אחד כהוכחת נס המנורה, ולפיכך גם תשועת עולמים שייכת לכלל כולו.

'וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו' - הלימוד מכל זה לגבן

ובעומדנו על הפתח מבחוץ - עם
סיום הדברים, נשנה את שאמרנו בדרך קצרה וממנה תוצאות לעבודתנו המעשית העולה מכל זה.

העולם כולו נברא על מנת שבני ישראל יגלו כבוד מלכותו

ית' גם בארץ, ויודיעו בעמים את עלילותיו של השי"ת כי גדול ומהולל הוא. קודם חטאו של אדם קדמאה, האירה ארץ מכבודו של הקב"ה, ובכל דבר ודבר היה ניכר שיש ה' בקרבנו - שהיא דרך עליונה מעל להנהגת הטבע, ולכן היה נקל יותר לעבוד את ה'. משחטא אדם הראשון ירדה חשיכה לעולם וגזרה חכמתו ית' שהעולם יעמוד על פי דרך הטבע זולת בניסי יציאת מצרים והמדבר ששם עשה ה' גילוי מיוחד של הנהגה שלא כסדר, והאור הגדול הלזה

החכמה (מנחות פה:) גם הוא לא פסק, מצד ההנהגה הבלתי טבעית של כהני ה', ובכח זה לא כבה הנר ונעשה ממנו נס והדליקו ממנו שמונת ימים.

בבן ייאמר, שלכך נעשה הנס דווקא באש המנורה, ללמד שלב החשמונאים בער אל ה' כיקוד אש המזבח שמשם היו לוקחים את האש להצתת המנורה (יומא מה:), שאש המזבח רמז יש בו לכך שכביכול השי"ת בעצמו שרמוז באש (סנהדרין ט.) הפיל את עצמו ברוב חיבה ואהבה אל בני ישראל, והמנורה נותנת אורה רק כאשר היא מרגשת גם את האור שמצוה להביא מן ההדיוט בעבודתנו. ואם זכינו שנעשו נס והדליקו מן המנורה שמונת ימים, על כרחך לומר שהאש מלמטה בערה גם כן ללא הפסק, והיא זו שנתנה כח לאש של למעלה לירד ולהאיר מאור שאינו לפי הטבע את הארץ ויושביה.

ונם זה למרות שהוא נעשה על ידי יחידים המה 'כהניך הקדושים', לא נקבע הנס רק להם, אלא לכל בני ישראל לדורות עולם שחנוכה ופורים לא בטלי (ר"ה ט:), כי בשונה מבכל הניסים הרבים שהיו מבית שני, ששם הדביקות בה' היתה של אדם יחידי ולא של כלליות ישראל, בנס דחנוכה נפעל הנס כאילו הוא נעשה על ידי כל ישראל שהיו כלולים ביי"ג בני חשמונאי, שיצאו והוכיחו נגד העולם שתרכות יון המושתתת על הבנת השכל האנושי והטבע, כולם בשקר

אור זרוע לצדיק

נא

כל עבודתם בשם כל ישראל, ולכן תשועתם היא לנצח ובקביעות, וכמו שאמרו בגמרא (שבת כא:): 'לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה', ונשאר בימי התנוכה סגולה וכח גדול, של הנהגת ה' מעל לדרך הטבע ויש בהם הארה מ"ג מכילין דרחמי (פרי עץ חיים שער ראש חודש חנוכה ופורים פרק ו, קב הישר פרק צו) שהם יסוד ושורש האהבה רבה שיש בין השי"ת וביננו, הבוקע כל טבע והסתר גשמי.

מערתה, כיון ששערי שמים פתוחים ומשפיעים, אין לנו שיור כי אם להיות 'בני בינה' ולתפוס את ההארות הבאים בהדלקת נרות חנוכה ובכלליות הימים, וליצוק בקרבנו את שלימדונו החשמונאים בעבודתם, שככל מה שאחוזים ומקושרים לאור הגנוז בפנימיות העולם, כך זוכים לתשועות ונחמות, ועל ידי חיזוק עבודתנו זו, משלימים וגומרים את הארת המנורה דלעתיד בבית המקווה, שאז יודע לעין כל, שכל הטב"ע הוא אלקי"ם^מ, ונזכה כולנו יחד ל'אור חדש על ציון' – הוא האור הגנוז (ראה פירושי סידור התפילה לרוקח ברכת יוצר אור, טור או"ח סי' נט), ובקיום הכתוב (תהלים קלב יז) 'ערכתי נר למשיחי'^{מז}.

שהאיר בראשונה, נצפן ונטמן בשורשי העולם של 'עולם שנה ונפש', וניתן לגלותו על ידי ביטול הגשם מכל וכל בדביקות אמת בתורה ובנותנה, ולהזריח מכוחו את החשיכה שבעולם ישוב להתנהג בהנהגה עליונה של למעלה מדרך הטבע.

ולבן, עד ימי בית שני - שהיו ימי טובה לישראל, היה חסר הרבה בכח היגיעה בדביקות בה', לפי שהזמנים והאנשים היו גדולים ומרוממים, אבל משהגיע בית שני שבני ישראל ירדו בגולה אחר גולה ובכל זאת האמינו ודבקו בכח ה' שהוא למעלה מטבעיות העולם, לכן דווקא שם נגלה אור התורה ש'צדיקים העמידה לי בחורבנה יותר מצדיקים שהעמידה לי בבנינה' (שיה"ש"ר ד ו), והיה יכולת בידם לפעול ניסים שהם גם כן לא מעלמא הדין אלא מעל לטבע.

אבן בנס חנוכה ראינו גדולות מזה, שלא היה הנס מיוחד רק לאותם כהני ה' שכתתו חרב וחנית להילחם ביון מכח דביקותם בה', אלא לכל בני ישראל לדורותם, משום שהחשמונאים היו כלליות יראי ה' שברור ועשו את

מז. וכמו שרמזו הספרים הקדושים (פרדס רימונים שער יב פרק ב ועוד רבים) ש'הטבע' בגימטריא 'אלקים'.

מז. זה לשון ה'מאור עיניים' (פרשת מקץ): 'ובכל שנה ושנה יש מפלת הרשעים של אומות העולם שונאי הדת עד שיפלו ויתבטלו לגמרי ויבוא משיח צדקינו במהרה

בימינו. וזהו 'ערכתי נר למשיחי' (תהלים קלב יז) מן נר חנוכה הוא הערכה שיבוא משיח צדקינו ויתבטלו כל הקליפות'.

וכתב בספר הקדוש 'שארית ישראל' (שער הזמנים דרושים לחנוכה): 'וקבלתי ממורי הרב מטשארנאביל ז"ל, כי חנוכה הוא בסוד אורו של משיח כמאמר (תהלים קלב יז) 'ערכתי נר למשיחי', שעל ידי מצות הנרות בחנוכה נמשך עלינו אור משיח צדקנו, אור צדיקים, אור צדיק יסוד עולם, הכולל בתוכו אור שבעה רועים, בחינת 'אור זרוע לצדיק' (תהלים מז יא) שעל ידי אור של חנוכה נמשך אורו של משיח, צדיק הכולל לתקן את נפשותינו ורוחנו וגויתנו' עיין שם עוד.